Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 3 АВГУСТ, 1982 ШУ. ◆ № 92 (6658). ◆ Мах 3 кеп.

БАРХӀ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«ХӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийта» яхача декхарагӀа шерра социалистически яхь йоаржайча «Старогрознефть» НГДУ скважинашта капитальни лаьттан кӀален ремонт еча цеха бригадаша къахьегама толамаш доах укх юбилейни шера. 25 июлага кхачалехьа борхӀ бетта план тӀехкхоачашъярах рапорт делар цар. Паччахьалкхен планал совгӀа ремонт яьй 240 скважинна. Еррига а укх шера ремонт яь скважинаш 1823 я, царех йоагӀачул дикка сихагӀа ремонт яь яьккхар 1618 скважина я. Из бахьан долаш тӀаихийтта мехкдаьтта эзар совгӀа тонн я.

Къахьегама дика къахьегарца белгалъяьнна я коммунисташ Содильникин Дмитрий, Луконин Владимир, Бесчастный Александр, Яровой Федор керте латтача скважинашта лаьттан кӀала ремонт еча бригадай коллективаш. ХӀанзалехьа борхӀ бетта план кхоачашъяьй. Юкъера лакхӀача хӀара сменагӀа нормаш 120—130 процент кхоачашъю цар.

А. ТИЩЕНКО.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ДОГ ГӀОЗДОАХА ХЬОКХАМАШ

«Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша дерригача технико-экономически хьокхамий борхӀ бетта план кхоачашъярах рапорт делар 20 июле. Планал совгӀа даьккхад 51500 тонн мехкдаьтта, маьхала яьккхай пхьа миллиони 560 эзари гаргга сома маьха товарни продукци. Къахьегама оксарле лакхъяра план 1,8 процент тӀехкхоачашъяьй.

Массаза санна укх юбилейни шера а «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта доахача цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дӀа ца хецаш хьайоагӀа Кузьмин Анатолий Владимирович керте латтача йиълагӀча цеха коллектив. Мехкдаьттеи гази йолхача ерригача управлене планал совгӀа даьккхача мехкдаьттах дукхьал цо ше даьккхар 43350 тонн я.

* * *

«Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша шоай чурча кхоачамех биоза пайда а ийбеш, тӀехкхоачашдаьд шоаш укх юбилейни шера планал совгӀа мехкдаьтта даккхара тӀайийца хинна социалистически декхараш. БорхӀ бетта план ханал диъ ди хьалха кхоачаш а яь, планал совгӀа цар даьккхад 4500 тонн «ӀаьржА дошув», шера тӀайийнача социалистически декхарех заданел совгӀа даккха дезаш хиннар 1200 тонн мара йоацача. Ер шу доладелча дена паччахьалкхен планал совгӀа маьхала яьккхай бӀаь эзар гаргга сома маьха продукци.

Хьинаре къахьегаш хиларца белгалъяьнна я Тебоев Бексолта Суламбики Монахов Михаил Мироновичи керте латтача цхьоалагӀчеи кхоалагӀчеи промыслай коллективаш. Шоаш укх шера тӀайийнача декхарех толаме лоархӀабеш ба Белхароев Баматгире Яхьяс кулгалдеча шоллагӀча промысла мехкдаьттахой а.

* * *

«Октябрьнефть» НГДУ цхьаккха цех, бригада е смена яц паччахьалкхен плани тӀайийца декхараши кхоачаш ца деш. Мехкдаьтта даккхара борхӀ бетта план 28 июле кхоачаш а яь, планагӀа лаьрхӀачул дукхагӀа цар даьккхад 12 эзар совгӀа тонн «Ӏаьржа дошув». Къахьегама оксарле лакхъяра задании процент тӀехкхоачашъяьй. Дукхьал из лакхъяра чотагӀа даьккхад планал совгӀа мел даьккха мехкдаьтта. Паччахьалкхен планал совгӀа маьхала яьккха товарни продукци 330 эзар сом мах болаш я.

Заданел совгӀа даьккхача мехкдаьттах дукхагӀар даьккхад Ерзандян Кэнн Баласанович керте латтача пхьоалагӀча мехкдаьтта доахача цеха коллективо.

* * *

«Сунжанефть» НГДУ коллективо мел доахаш йола мехкдаьтта къаьнача фонда скважинашнара доахаш да. Цудухьа дукха геолого-технически мероприятеш чакхйоах цо мехкдаьтта тӀадеттадалийтаран укх юбилейни шера тӀайийца доккхий декхараш толаме кхоачашдаран. Цу даькъе дика йоалаш болх беш ба мехкдаьттахой укх шера. Цар борхӀ бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь заданел совгӀа даьккхад 1900 тонн мехкдаьттеи шиъ ахь миллион кубически метр гази. Къахьегама оксарле лакхъяра задани 103,9 процент кхоачашъяьй.

Хьинаре къахьегаш социалистически яхье хьалха латташ я Гагиев Ульбе Бек-Хан керте латтача бригада коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

ХӀара шера бацадаараш а сом а чуэцара, паччахьалкхенга бохкара планаш дикка тӀехкхоачашъеш къахьега дукха бригадаш я Сунженски районa «Ассинский» совхозе. Царех ца! — Шундрин Анатолий Никитовича кулгалдер. ХӀана кабачкеш чуерзаеш я бригада. ХӀара тентара тӀара планал 20 процент дукхагӀа кабачкеш йоал. План 900 тонн йолаш паччахьалкхенга 1000 тонн уж дӀаяла дош деннад бригадо.

Кабачкеш гулъераш юкъе яхье хьалха ба С. Эльдиева, З. Мусаева, Л. Айдамирова, З. Арсанова, Н. Дадаева, А. Керимизова — В. Елизарова даьккхача сурта тӀа (вьрдехьора аьттехьа) латтараш.

◆

Укх шера шин кхоалагӀа сезон дӀайолаяьй «Горец» яхача урус-мартановски совхоза АВМ Солхлочо Дашаева Лунзас. Къахьегара тӀера йолаш, моллагӀа а шийна тӀадилла гӀулакх диэза чакхдоаккхаш хиларца белгала я комсомолка Дашаева.

СУРТА ТӀА: Л. Дашаева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДЕРРИГА А САГАХ ТИЙША ДА

Хьалхашка латтача декхарех дика лоархӀаеш хьайоагӀа Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза Кураев Ӏийсас кулгалдеча бацадаараш леладеча бригада коллектив. Масала, Даьхенна бацадаараш дӀадалара кийсагӀча пятилетка план 124 процент кхоачашйир цо. хӀаьта иттлагӀча пятилетка план 7570 тонн йолаш паччахьалкхенна дӀаделар 17898 тонн бацадаараш.

Иштта хьайнала къахьега шоай коллектива вӀаштӀехьдоалийтача гӀулакхех, укх шера хьалхашка латтача декхарех дуац тахан Кураев Ӏийсас.

Цхьадолча боахамашка тах ца тоъаш бацадаараш кхедара хаинахьа лерттӀа бригадаш вӀашагӀтоха ца мотташ дало хьег. Тхо долча иштта дац. Масала, са бригаде бӀаьстан балхаш дӀадолалуште а тоъал вӀашагӀкхет нах. Уж хӀара шера цаӀаш ба. ХӀаьта цамогаш хинна е кхы бахьан долаш бригаде хьа ца воагӀаш висачун метте дӀаоттаве цу сахьате саг коравоагӀа. Дукха ба тха бригаде болх бе безам болаш. Из иштта нийсденнад болхлой къахьегама а шахара а хьалаш тоадара оаха хаддаша йоакхо ендаь, алапеш доккхий доландаь.

Цхьавоза бригадир хуя кердача сезона бригада вӀашагӀтохача хана нахе хургдолчул дукхагӀа ахча. доаладье долча хьайбашта доакхар, кхыдолчу лургда а вьле тӀехьаьра шин дош кхоачаш ца деш. ХӀаьта аз а совхоза кхыча кулгалхоша а де, чакхдаккха низ дӀакховчарг-боачахок дош алац шӀаникха а, болх хьабой хургдолчох мара.

Хьувкъам алгамбаккхар дукха кердадар чакхдакхе бригадехо звеньевойша, мугӀарерча йоккхагӀа опыт йолчарца дагабоал со. Уж гӀулакхаш иштта леларунцаь хьадечох сона нийса бехктокхам кхетабу бригадерча кӀаране.

Бригада болх вӀаштӀехьбаккхара доккха новкъостал ду сона совхоза директора Зелимханов Шумде а керттерча агронома Султанов а. Фу шу хьана шиъ е шоъса тха бригада уж ца боагӀаш ди дӀадахадац. Керттерча дакъе цу гӀулакхашна нарагӀдоалийт тха бригада коллективо хӀара шера моллагӀча хаоттама хьалашка дика хьокхамаш гойташ къахьега.

Укх шера кхай тӀе хьамел кхедаь бацадаараш на дойташ, дикал лакха йолаш паччахьалкхенна дӀадала, городашка бахача къахьегамхошка дӀакхачийта декхар оттадаьд шийна хьалхашка тха бригада коллективо. ЛаьрхӀар кхоачашде низ дӀакхоачартболаш гӀулакх а да. Эшар фуд? Бригадера хӀаране ше хьадечох бекктокхам кхетабар. Хьалхашка латта декхар кхоачашдар духьа низ кхо ца беш къахьега лар. Из деррига долаш а да тха бригаде.

Мах беча организацешта хӀанзале 50 тонн нарсаши из зал кабачкеши дӀаяхьийтай оаха. Цу ерригача продукце дикал лакха а хилар. ДогӀаш делхаш кхай тӀера бацадараш чуэца йиш йоацаш денош хиннадале а мах беча организацешка дӀалхьийта еррига нарсаш стандартни хилар тха.

Мишта нарагӀдоал тхона из гӀулакх иштта дика кхоачашде? Са тоссаш хьал а гӀатте бацадаараш дӀадахьа машинаш кхиалехьа эшача боарамагӀа, дика йолаш нарсаш лохьае нарагӀдоал бригада.

Белгалдаккха доагӀа масала, ийрсий хӀара мугӀарах бехктонхаме цхьацца саг йолга. Нигара чуийцача нарсий дункалах, дииалах шоп дали декар хьалдарча аргӀанга нани. Цу гӀулайха чӀоагӀьо къахьегама дисциплине, бацадаараш довли моттиг нийсьалиитар. Цудухьа оаха дӀахкухьийташ долей бацадаарашта дикка мах а бу тхьаа болаш дӀа а ийду тикашка болх бечар. Цу гӀулакхо дега тоам бу.

Шу долалуш Даьхенна эзар тонн бацадаараш дӀадала декхар оттадьдар шийна хьалхашка тха бригада коллективо, шера план 889 йолаш. Цхьабаккъда, КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленум хинначул тӀехьагӀа тховй торонаш а лаьрхӀа Даьхенна 1500 тонн бацадаараш дӀадала социалистически декхар тӀаийцар оаха. ЛаьрхӀар кхоачашдергда шеко а йоацаш. Из хургда Кхачан программа кхоачашъяра оаха юкъедихьа хьалхара дакъа.

Укх шера чакхдаккха даталаьцар кхоачашде тха низ дӀакхоачаргхиларах тхо тийша да. Хаоттама хьалаш укх шера долчул дикагӀа ца хиннача дӀадахача шера паччахьалкхенна 2152 тонн бацадараш дӀадала тха нарагӀдаьнна хиларах. Белгалдаккха доагӀа, укх пятилетка шин шера планагӀа паччахьалкхенна 2175 тонн бацадараш дӀадала дезаш хиннача хӀанзле оаха 2252 тонн дӀаденнилга.

Дукха ба тха бригаде дика балха опыт йола къахьегамхой а, масала Чалаева Зарган, Межидова Макка, Ойсаева Балаха, цун йоӀ — Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутат, бригада комсомольски организаце секретарь Ойсаева Хамсат, кхыбараш. Хьалхара кхоъ звеношта кулгалдеш ба. Уж керте латтача звеной новкъосталца нарагӀдаьлар бригада соахкара план дикка тӀехкхоачашъе.

Хьувкъам дукхьала бригада низаица чуэц. Бацадаараш дӀадахьа ска машинаш зехьа ха йоаккхийташ латтийтац. ХьайоагӀаше а етта а етте дӀайоийт Цу дерригено вӀаштӀехьдоалийт бацадаараш кхедарга дӀадодар лохде. Цу чотагӀа хӀара шера дикка панда бу тха бригада совхоза. Масала, соахка 43 эзар сома цӀена пайда бир.

Тха совхозе меттел «Чеченупплодоовощхоз» объединене а нийсатаьй тха бригада балха опыт. Соахка СССР ВДНХ дото медаль а душ ахчан преми елар бригадена. Ахчан премеца белгалъяьккхар тха коллектив РСФСР соции бацадаарийн боахама Министерствас а.

Шийтта шу да Сунженски мехкадоа чуйоагӀача Нестеровски лесничества шириотреба цеха станочницца Сергеева Александра Тихоновна болх бу. Дика [illegible] цун вет чу доман балха тӀа [illegible] [illegible] куйтан на хьо нален дика [illegible] [illegible] болх [illegible] [illegible] Раиса а Александра Тихоновна болх и ди меттель ца довран.

Дика къахьегарца белгал [illegible] [illegible] Л. Балиевай И. [illegible] а.

Г. ТКАЧЕВ.

СУРТА ТӀА: [illegible] Л. Балиева И. [illegible].

О. ТОЛМАЧЕВА сурт.

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГӀА

Дика хувцамаш хулаш доагӀа Кирова цӀерагӀча Сунженски колхозе, хӀаьта кулгалхоша а мугӀарерча колхозхоша а теркалдеш дола керттердар: хӀара ди массаза доал чӀоагӀагӀа хул къахьегама дисциплина — моллагӀча производстве а толама лард. ХӀаьта хӀанзе ала мегаргдац, из кхоачам болаш чӀоагӀа а я, къахьегама дисциплинах дола дош кхы гӀоттаде а дезац аьнна. ХӀанз а моттигаш я прогулаш еш, балха тӀехьабуслаш, балха тӀа брак еш. Цхьабакъда, гӀулакх дикагӀа оагӀорахьа ластар гуш да.

Хьалхара ах шу чакх а даьнна, шурий-товарни фермай балха итогаш лаьй, хӀаьта уж соахка хьалхарча ах шера хиннарел дикагӀа я. Ялх бӀаь совгӀа етт лелабеча керттерча № 1 йолча ферме хӀара Ӏаттагара эзар килограмм совгӀа шура яьккхай, хӀаьта хӀанз хӀара денна а — 7 килограмм йовх.

Пхи коммунист юкъе йолча фермерча партийни группа отчетно-хоржамий собране йолаш къамаьл хилар КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш, 1000 шерага кхаччалца йола СССР Кхачан программа кхоачашъяра даькъе социалистически яхьа лоархӀам айбара хьакъехьа. Укх шера торо я, йоахар коммунисташа, хӀара Ӏаттагара шин эзар килограммал тӀех шура яккха.

Ферме дикагӀча долрнех йолча коммуниста М. А. Рыбалкое отчетно-хоржамий собране йоахар, цу гӀулакха хьайбаш леладерий къахьегама дисциплина чӀоагӀъе, доахан кхабара а Ӏалашдара а распорядок нийса лелае, доахан мишта детт, шурий хьоанал меллай хьожаш тӀахьожам лоаттабе беза. Цу даькъе дукха хӀама даьд хӀанзле а. Масала, фермо паччахьалкхенга йохка шура ерригата цхьоалагӀча сортах я, хӀаьта из бахьан долаш боахамо кхы тӀа а тоъал дукха ахча эц.

Партгрупорга болх дика лаьрхӀар собране № 1 йолча шурий-товарни ферма партгрупоргалла хержар колхоза керттера зоотехник Б. М. Чергизов.

Социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхарах лаьца критически замечанеш йир № 3 йолча кхаш леладеча бригада партийни группа коммунисташа. Масала, собране ше къамаьл деш коммуниста П. Г. Колойтакова йоахар, кепайоазон тӀа — къахьегама листовкаш тӀа, «молнеш» тӀа дукхагӀа ювца еза социалистически яхьа итогаш, производстве хьалхалаттараш ма могга дукхагӀча наха дӀабовзийтаргболаш вӀаштӀехьдакхха деза гӀулакх.

Коммунисташа партгрупоргалла хержар С. С. Евлоев.

Учете латта пхиъ а коммунист вера колхоза механически мастерске партийни группа отчетно-хоржамий собране. Партгрупорга болх дика лаьрхӀа, шоаш тӀайийцача решенеш тӀа коммунисташа белгалйир КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш. Кхачан программа кхоачашъяра тӀеерзаь мероприятеш. Цу мероприятей цхьаьн пункта тӀа лаьнад, платанаш чуэцача технико мо мара болх социйтаргбоацаш тоае еза довкъар доаккхв техника а.

Бригада партгрупоргалла хержар В. А. Войтенко.

А. ЗИМАРИН.

ЛЕЙПЦИГСКИ ЯРМАРКАНА ХЕТАЯЬ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Селхан Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета заседаней зале хилар укх шера Лейпциге хургйолча гуйран ярмаркана хетаяь пресс-конференци. Укхаза бар республика министерствай ведомствай, йоккхача промышленни предприятей кулгалхой, массови информаце средствай викалаш.

Пресс-конференци доацца къамаьл а деш хьайийлар республика Министрий Совета председатела заместитела А. Н. Иванова.

Лейпцигски ярмарка исторех таханарча цун гӀулакхех дийцар ярмарка генеральни директора нов. З. Фишера.

ХӀанзе а хоаш да 50 мехкарча 6000 экспонента цу ярмаркех пайда эцаргбола. Ярмарке тӀаоаргда 100 гаргга мехкара 300 000 гаргга саг.

13 социалистически мехко, 10 дегӀабоагӀача, 20 совгӀа капиталистически мехко хьаккхайкхадаьд шоаш ярмарке дакъа лоацаргдола.

Ярмарке дакъа лоацаш хургья Нохч-ГӀалгӀайче а.

Нов. Фишера а ярмарка кхыча болхлоша а жоп делар пресс-конференце хиннача журналисташа, министерствай ведомствай кулгалхоша деннача хаттарашта.

Конференце дакъа лаьцар КПСС обкома пропаганден агитацеи отдела заведующий А. И. Тацитова.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС ЯР ДУХЬА

XI пятилетка, дӀанхача шерашка а санна, КПСС XXVI съезда решенешка хьенна лоархӀамо дакъа кхоачаду производствена автоматизаци ирай общественни производства эффективность лакхъярга бодача наькъан, перспективнегӀа боли лостам на хиларах тарра. Экономикана интенсификаци ира, цун эффективность лакхъяра мӀаьи фуд аьлча, из да, производстваги ма могга кӀезигагӀа ресурсаш дӀа и ухийтаи, дьахур алгамдахар. Цунца дувадена технологически процессашна а управлении автоматизаци ира балхан агӀори хьалдарта аргӀанна латтийн да хӀана.

[illegible]

хьалха «Промавтоматика» Грозненски НПО коллектива хьалхашка латта доккхий декхараш, шеко йоацаш, управление автоматизировании системаш кийчъяра даькъера из керда лостам карадерзабаьнна йомабаьлеи барг ца хиларца дукхадеша да. Дукха ха йоацаш объединене чакхъяьлар СССР приборостроение, автоматизаце средствай, управление системай Министерства кулгалдечи йолхоаьи специалистии квалификаци лакхъяра Московски института курсаш [illegible] [illegible]

[illegible]

В. Н. Подрубалова, В. Н. Давыдова, кхычар.

Шоаш инстебоалаш радаьча балхашна курсашка денош хиннача керттера уила тӀаьхкийтай микропроцессурни техникаш пайда а эцаш управление системаш кийчъяри проектировани ирей актуальни дешашта.

«Промавтоматика» НПО кийчъеш а яьхха КТС ЛИУС-2 средствай, «Электроника 60» яха микроЭВМ, периферийни устройствай юкъе [illegible]

[illegible]

Цхьаькха макромодульни система — «ТОПАС» бийдай Ӏоахачей цемент эза производстве шлам кийчъячей технологически агрегаташта автоматизаци ира лаьрхӀа а.

[illegible]

къоаштен процессаштен кийчъаь АСУ ТП разработкаш 20 совгӀа а. 1981 шера мехкарча 26 промышленни предприятеши [illegible]

[illegible]

Ю. ДАКИЕВ

[illegible]

ГАЗОВИКИЙ ДОШ ЧІОАГІА ДА

Дукхьал укх цхьайтталагІча пятилетка шера бархІ эзарнел дукхагІйолча фусамашка газ чуйиллара къовсам лоаттабу «Чечингазстрой» яхача специализированни треста къахьегамхоша. ХІаьта, СССР вІашагІъелла 60 шу, Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шу, нохчийн гІалгІайн шоай лоІамагІа Россеи юкъебахара 200 шу дизара юбилейшта сийленца накъбахара тІаийцача доккхийча социалистически декхараш тІа лаьрхІад: гІишлон - монтажни балхаш дара шера план 29 декабре кхоачашде, планал совгІа 50 эзар сома боараме балхаш чакхдаха, газопроводаш хьалльйахара шера план 15 декабре кхоачаш я я, планал совгІа 3 километр газопровод йилла, отталча планал совгІа 100 квартира чу газ йилла, гІишлон - монтажни балхий дикал лакхъярца, график нийсса кхоачашъярца эксплуатаце дІалуча объектех 70 процент «дикен» 30 процент «тІехдикен» оценка йолаш дІаяла, къахьегама овсарле планал 0,5 процент лакхъякха, квартирашка газ чуюллача трубин заготовкаш юкъе йоаллярцей уж кхом беш дІаахийтарцей тайп-тайпара диаметраш йола 6 тонн турбаш кхоe, автомобилех, гІишлон машинех, механически пайда эцилга тоадарах 4 тонн довгоросмазочни материалаш кхое.

Мишта кхоачашду тресто, цуна чуйоагІача организацешца уж доккхий декхараш?

«ХІара балха диннахьа хьадер дукхагІа хилийта!» яхача девизагІа социалистически яхь йоаржабча газовикаша дика чакхдаьккхад хьалхара ах шу. КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленуме доклад еш иов. Леонид Ильич Брежнева аьнад:

«Кхачан программа органически даьъа да юрт социально хувцара де дезараш. Лерхlар да юрт социально эргаяккхар».

Уж дешаш дІахо шоай кхоачашбе безача балха программи санна тІаийцад треста коллективо. ХІаьта, во дац треста коллектива ах шера хьокхамаш. Укх шера 6 бетта гІишлон - монтажни балхий боарама план 102,5 процент кхоачашъяьй Нохч - ГІалгІайчен газовикаша. Кхыча дешашца аьлча, планал совгІа 63 эзар сома балхаш кхоачашдаьй. Цу юкъа газ чуйиллай 4051 квартира чу, план 4000 квартира йолча. ТІа-тІа дукхагІа хьалъю газопроводаш. Ах шера план 29 километр йолча 33 километр аьлалъйй уж, е вешта аьлча цу хьакъехьара план 106,9 процент кхоачашъяьй. ХІаьта, 100,9 процент кхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяккхара задани а.

Уж толамаш доахаш газовикаша укх шера дІаекнаЙ Ачхой - Мартанерча Л. Н. Толстойя, Суворова цІерагІча улицашкарен Урус-Мартанерча цхьан улицагІарея газопроводаш. Укх шера сетевой газ кхоачаргья Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз уллача «Комсомольское» юрта а. Цига йиллай 1,7 километр газопровод. Иштта, 1,4 км. газопровод йилла баьннаб Паьсарен района Экаж-Кьонгиш - Юрта а. Укх шера 5,4 км. газопровод юлларгья Наурски района «Россия» яхача колхозе а. ХІаьта, дукхьал республика юрта боахама министерстве гІолла лаьрхІача 41 км. газопроводаш яха езаш ба треста къахьегамхой.

— Атта декхар дац из, бакъда тха коллективага кхоачашдулургдолаш м да, — йоахар треста плановн отдела начальника Черньншева Валентина Михайловнас. ХІанн аьлча, моллагІа декхар хьолхашка отте я хьинаре къахьегаш сийленца кхоачашдеш йола коллектив я тха пр. Цо дика дІайолаьй цхьайтталагІа пятилетка. Цун хьалхарча шера «Росгазспецстрой» объединене трестаашта юкъе лържа хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг лькхар тха треста коллективо. Иштта, цу объединене гІолла кхоалагІа моттиг ккккхай оаха укх шера хьалхарча квартала итогех а. Тха треста чуйоагІача йиъе а ССМУ-ай коллективаша дика къахьег. ХІаьта, толамаш лакха хиларца бела я даим а шоайла социалистически яхь лелаеш хьайоагІаш йола иов. Дабриев начальник вола грозненски шолагІча ССМУ-ен иов. Умаева кулгалду Гудермесски ССМУ-ен коллективаш.

Из бакъда, дика да цу ССМУ-ай, ерригача треста технико - экономически хьокхамаш. ХІаьта, уж хьокхамаш лакха хилийтара шоай низ, хьинар ца кходеш къахьегаш хьаьоагІа дукха а гаоаинкаш. Царна юкъе а хьалха латтарех я П. Н. Лавренов курте латта комплексни бригада. ХІара бетта, шера план тІехкхочашь ецга цун массазара гІулакх я хиина дІаэттад. Ерригача тресте гІолла хьальнала къахьегаш шоай сийле аьккхай болхлоша Крюкова Н. Г., Эльтуев Р. Л., Снеговский А. В., Кулиев С. Х., Панчук А. Ф., Мастуркаев Х. Х. иштта кхыбараша.

Ди - тІехьагІа шерагІа баржаш латт тресте гІолла коммунистически къахьегама тІехьара болам. Цу боламе дакъа доацаш я 30 бригада, 17 звеньевой, веррнгаш а 438 саг. ХІаьта, треста ССМУ-ашкарча 100 совгІа сага лакха лелаю коммунистически къахьегама ударник аха сийдола цІи.

Нийса хургдаьр треста коллектива дерригга а гІулакхаш дика латт аьлча. Ховш да, партен правительства укх тІехьарча хана мел боккха теркам тІабохийт вай мехка халкъа бонтама доакъошки бригадни подряд юкъе йоалара.

ТІакха мишта латт из керда форма юкъейоалелга «Чечингазстрой» тресте? Из иштта хилар вайна ца лой а, таханарча дента цхьаь ца бригада яц тресте бригадин подрядах болх беш.

— Из форма юкъейоалае деннадар тхо. Тхона шийхиннахьа материалаш ца лоаттаярах вІаштІехьалац из, — йоахар йоккхагІа йолча инженера Е. Н. Бородинас.

Из бакъда, газовикашта чІоагІа эшаш йола турбаш вакаэчикаша ца лоаттаярах чІоагІа новкъарле ю юрташка бахача наькха квартирашка сихагІа газ чуйиллара. Къаьстта а ледара теркам ю цу деша «Консервплодоовощхоз» объединене кулгалхоша. Цар турбаш ца яларах укх шера 6 бетта газ чуйиллара цхьанкха а хІама даьдац тресто Назрановски районерча «Маяк», Шалински районерча «Южный», Грозненски районерча «Октябра 60 шу», «Пригородный», «Заря» яхача совхозашка.

Уж кхоачамбоацараш ца нийслоре бригадин форма юкъейоалаь хургьяр оаха, йоах тресте. Из иштта хила и мег. Бакъда, цаІ-м да ховш, из боккха лоархІам бола форма юкъейоалаяра треста кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацешка цІенхаштта теркам тІабахийтабаларе, цун йиъ ССМУ-ашка болх беш йолча итташ йолча бригадех цаІ-м хила тарлора бригадин методах болх беш.

К. ЮСУПОВ.

Назранера маькх йоттараш

Вай республике 64-гІа я продукце дикала тІахьожам лолтабу комплексни система юкъейоалаь Назранера маькх ю завод.

Из система тІаэцаш хиннача комиссе лакха мах баьб Назрановски маькха-булкаех йолча хІамай. ХІана назрановцаша арахец уж ткъо гаргга цІи йолаш. ХІаьта уж ерригаш а, олаш ма дарра, ниеркй чамага аьежна я.

Назрановски маькх тика тархеш тІа аллийсац. Хьачу йоагІаше а дІайію из. Назранерча маькхаца ІалашІбу городе а района ерригача юрташка а. Сунженски района поселок Карабулаке а баха ях.

Укхаза юкъейоалаяьча системо маькха заводы хьалда деннар фуд?

Цкъа-дале, дикка лакхденнад технико - экономически хьокхамаш. Масала, производства объем 31 эзар сома е 104,8 процент йоккхагІа хиннай, къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъеннай, хІаьта пайда 7,4 процент дукхагІа хул. Маькхала яьккхача продукцега дІабода мах 0,04 процент лохбеннаб. Система кийчъечеи юкъехьочи юкъагІа 1,5 тонн бийдаи кхоаьй.

Маькха заводо арахеци йоаньй керда шин тайпара хІамаш — «Донской» кекси Саратовски кагачи. Уж наха чІоагІа хоатташ я.

Электроэнерги кхоаьй 2,3 эзар киловатт-сахьат, хІаьта условни доагор лаьрхІача — 2,6 тонн.

Завода кулгалхоша чІоагІа уйла тІайохийт къаьнарча оборудованеца моттиг прогрессивнегІеи кердагІеи йола технологически оборудовани балха юкъейоаллар санна долча деша.

Иштта хийций бод хьуию йола 4 машин, капитальни ремонт яьй маькх йоттача шин нишка. Кхы тІа а ем косташ оттаьй дІайха хиш чулоаттаде, бод беккъача моттиге маькха кенаш тІакхаьа транспортер оттаьй. Тоаль йоалаш латт хьоар лела лин.

Белгалдаьккха доагІа лакха мел дийцача дикача хІамасх маькха завода директора Местоев Махьмада Хьасанен керттерча инженера Чапанова ФатимаІи доакха дакъа доаллаш хилар. Цар вІашагІа а буллаш болх бари шоай болх бехктоххиме хетаж лелабари бахьан долаш вІаштІехьдаьннад Назрановски маькха завод районе хьалха латтача предприятеех цаІ а хьадІаоттае.

ХІаьта а, цу заводе долла хІама даьа даьшІал аххлгга диц вай дувцар. Уж лаьа дала хІанп а дукха ха я. Белгала аьлча, пишкашка хан-хаппахьа маькх дІакхахьара автотранспорт ІалашъелгІа, заводе капитальни ремонт елга, хьовли лу цех хьаьеллилга, кхыдараш — иштта да декхараш.

Н. МАНТАК,
стандартшта паччахьалкхен тІахьожам лоаттабеча Нохч - ГІалгІай лабораторе отдела начальник.

ЖУРНАЛА АРГІАНАРА НОМЕР

Келатеха араьнннай КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнот» яха аргІанара цхьайтталагІа номер. Из хьаьллалу «ДІахо аха, дукхагІа хьаде» яхача передовой статьяца. Цу тІа дувц, юбилейни шера вай республике тІеххьаюссаш цхьаккха коллектив хила йиш яц, плалелаеш йолча массово-политически балха тайп-тайпарча формасх. наши социалистически декхараш тешшаме кхоачашдинза дарглац яхаш.

«Сагота ха яаат чуэзар» яхача рубрикана кІал келатехай «Дешо тІахьехаргдолаш, тешаберггболаш» яха С. Алексеева корреспонденци. Цу тІа автора дувц республика боахамашка платаш чуэцачен доанъар кийчдечеп лелаеш йолча массово-политически балха тайп-тайпарча формасх.

Кинофильмай проката йолча республикански контора директора З. Ахматханоеа язъяьй советски кино Денна кетаь «Естественни тамаш» яха статья.

Номер тІа келатеха я «Григорий Зиновьевич Иоаннчнани» яха Т. Плешановай, «Островский Николая цІерацаь» яха С. Воронина статьяш.

МЕЛИОРАЦИ—ХАОТТАМО МЕЛ ЧІОАГІА ХЬОВЗАМ БИЧА А ХЬУВКЪАМ ЛАКХБЕРГБОЛА НИКЪ

60 процент хІана яц аьнна йолча территоре тІара юртбоахама производство тІоадал ца тоьаш, хІаьта кхоалагІа дакъа, кхыча бесса, из сов дукха йолаш болча вай мехки мелиораце масштабни дувен тІа шеаашта нийсса тхьы йоацаш йоккхай я. Из практически мехка ерригача районашка еш я.

ДукхагІча дакъе ялаташ дІадув шера кърте 300—350 мм марш йоччаш ца хулеча, хІаьта цхьанцхьолча шерашка хьаметтел царел а вІашагІа хулачи, тешаме дац олаш дола лаьтта лелаеча районашка. Укх тІехьарча кт шера [illegible] (1972, 1975, 1981 шераш) йоккъаз чІоагІа хана тІаоттаьай мехкарча ерригача керттерча лаьтта лелаеча районашта. Цу [illegible] РСФСР Нечерноземни зоне, Белоруссе, Прибалтика республикашка тІоадаш сом дукха йолаш да лаьтташ. Цуна дІатІетовл деза [illegible] лаьтташта вешта а ІалаІю бераат вІеанги дешна хилар. [illegible]

[illegible]

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТІАЬКРІАЬАЬ НИКЪ

[illegible] нена йоІ а лерттІа эффект хургьяц. Кхыча бесса, механизаци, химизаци, селекци яр, промышленни технологи юкъеяхьар санна йолча производствана интенсификаци яра радикальни средствашка берпат доккхагІа лу мелиораци яьча лаьтташара.

СССР Центральни статистически управлене дансегІа иттлагІча пятилетке совгІа лаьа 100 процент хьаккІиш, баьцадиорш, сом, 64 процент хонсаш, 47 процент доакъараш, 24 процент ялат мелиораци яьча лаьттанкара даьнкхад. ХІаьта дерригга дуген боамбни хий дехнача лаьтташка кхедеш да. ВІарча хьаьйначa мехка колхозийи совхозийн мелиораци яьча лаьттанкара 1976 — 1980 шерашка совгІа яьнна продукци 60 процент хилар. Юртбоахама лаьттвех иттзагІа дакъа долча иу лаьттана ехар 1981 шера лаьттанкара йоанндача ерригача продукцех 34 процент.

Юртбоахама продукци дукхагІа йоах мелиораци яь лаьтташ дукхагІа хиларат [illegible] 1965 шера [illegible] лаьттанкара [illegible] юртбоахама культурай хьувкъам [illegible] 2,1 эаз, дуга — 1,5 эаз, доакъарин — 1,7 эаз, ялатийна лаьрхІача [illegible] — 2,1 эаз. Хий дехнача лаьтташа продукци дукхагІа теле я, [illegible] 1980 шера хий дехнача [illegible] 40—60 а [illegible] центнер даьнкхад [illegible] хьувкъам 49,8 центнер хиннача метте (иштта хий дехнача лаьтташка) Узбекистане массе метте хІара гектара тІара 68 центнер яьккхай, хІаьта Самаркандски областе — 80 центнер. КПСС XXVI съезде белгалдаьккхад лаьттиех, къаьстта а мелиораци яьчарех, пайда эцара коэффициент лакхъяккха ярг ца хилар.

МЕЛИОРАЦИ ЯЬЧА ЛАЬТТАША

«1981 — 1985 шерашка лаьтташта мелиораци елга детІадоаладара комплексни программи хьалъехьарча» КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен сецам тІа оттадьа ца дакъа сихдаь детІадоаладелга. Карарча пятилетке мелиоративни мероприятеи комплекс чакхъяккха хьожам 40 миллиард сома капитальни вложенеш. Эксплуатаце дІадала лархІ хий дехна 3,6 миллион гектари доакъа даь 3,8 миллион гектари лаьтташ, хий тІаоттагІа 37 миллион гектар даьгІенашта. Къаьстта лоархІам бу мелиораци яьча лаьттех пайда эцара эффективность лакхъяра.

Дика дІадаккхагІа хургда мелиораци яьча лаьтташ организовани продовольственни байдалеи регионни фонда лоадлаш [illegible] 1985 шера мелиорации яьча лаьтташкара 1980 шерарчел дукхагІа чуда лерІ ялат байдаларени 1,5 эаз совгІа, ялатийна лаьрхІа [illegible] — 2 эаз совгІа, [illegible] 1,3 эаз, [illegible] 1,4 эаз совгІа.

1981—1985 шерашка дІа [illegible] доккхий мелиоративни балхаш дергда РСФСР Нечерноземни зоне, [illegible], Сибарегіа, [illegible], Молдове, Кавказен [illegible] республикашка. Мелиораци яь керда [illegible] [illegible] крае, Украинны къулбехьене, Молдове.

Лаьттіаш леладу йоккхий регионаш дІахо перспективно детІаноаллар а цар хий запасаш алсамъяхар а дукъа лаьрхІад къулбаседехьарча долхачи хиний цхьа дакъа Волга яхача хий бассейна чу дахийтара кийчон балхаш де я. СибарегІарча долхача хиний цхьа дакъа Юккъерча Азеи Казахстанеи дахийтара дІахо Іилман, проектни проработкаш е я.

Волго-Дон яха, Ростово Краснодарски каналаш а хІаьта иштта Днепро-Бугски лимана сунь [illegible] хьалдаро [illegible] тархьи Къулбаседа Крымачи Украина Къулбехьени районе дошарани дехара база дика я шера.

Йоккхача объеме реконструкци е лаьрхІад хІанзарча мелиоративни системашта цар технически хьал тоадари из бахьан долаш дукха а лакхагІа юртбоахама культурай хьувкъам хьедари дукъа. [illegible] керда техники, полимерни материалаш, блочни комплектни насосни станцеш, автоматизацеи телемеханизацеи системаш, лазерни устройствоаш. [illegible] [illegible] синхронно-импульсни [illegible]

ЦхьайтталагІа пятилетка чакхйоалаш мелиораци яьча лаьттанкара йола продукци 1980 шерарча юкъейолча 42 процент дукхагІа хургья, [illegible] [illegible] фундаменталь ни бола хьайра.

Василий ЕРМОЛЕНКО,
СССР мелиораци хий [illegible] министра заместитель.

(АПН)

Доазол дехьара

ЛИВАН. Шортта хьакхаьчача къизача американски герзах — шарикови, фосфорни, осколочни бомбаех, напалмах, дохьаж доаллача веществаех — шерра пайда а эцаш, цхьаккха а къахетам боацаш боабу израильски бІуво маьрша баха нах — кхалнах, береш, баккхий нах.

СУРТА ТІА: Ливане израильски геноцидах зулам даьнар.

ІалаьмаIе кхераме да Ливанера хьал. Малхбузен Бейрута маьрша нах бахача кварталашка чуетт йоккхий топаш, цига хьорч, бомбаш, минаш лелх. Йоккхий топаш чуетт города кхыча кварталашта а. Тоаьаш дац хийи кхачаи продукташ.

СУРТА ТІА: хина дІата очередь.

АП-ТАСС телесурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

СССР — ГРЕНАДА: ДОТТАГІАЛИ ЦХЬАНА ГІУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРИ

Дукха эзараш километраш вай мехка гаьна я Гренада. Цхьабакъда, дукха ха йоацаш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева ма аллара, «Политико миссел географе гаргахилац шоайла халкъаши мехкаши, цудукха гаьнагга дила ача юкъера юкъ йоакъа яц вІаши дагара дар кхеталораи доттагІал леладарань». Из геттара дика хьахьокх тІехь-тІехьи детІаухаш долча СССР ай Гренадаьсн юкъерча гІулакхаша.

Советски наха дег тІара даьккъала юцар 1979 шера марте Гренаде революце яьккха котало, цаьха цІий миттиначa проамерикански диктатура Іаэш тІера кхессача къонача карибски паччахьалкхено толаме баьха эггара хьалхара гІа. Советски Союзо эггара хьалхарчарца къоабальь тІаийцар керда болам Джуэл яхача парте ЦК Политбюро председатель, премьер - министр Морис Бишоп керте латта Гренада халкъа революционни правительство.

Гренада партийно - правительствени делегаци официальни визитаца СССР-е ярои Москве хиннача переговорашеи шеко йоацаш гІо дергда шин мехка халкъашта юкъера доттагІал дІахо чІоагІдара. Шенача дег тІара переговораш еча хина раьза хинна белгалдаьнкхар, шин мехка юкъера вІаши гІойле йолаш дола буллаташ шексхон, вІаши лархІара, вІаши чурчи гІулакхашта юкъе ца гІертара принципаш тІара детІаукаш хилар. Вноит Москве хиннача деношка куллаш кадир плановн гІулахши, экономика, Іилма, техника культура даьккъе СССР-он Гренадон цхьана гІулакхаш леладарах йолча лоархІамечи соглашенешта. Иштта кулгаш яздаьд КПСС-ан керда болам Джуэл яхача партенеи юкъе цхьана гІулакхаш леладарах йолча соглашенена я. Москве хиннача пресс-конференце ше кьамаьл деш, М. Бишопа аьлар, уж документаш исторически да.

Переговораш еча хана чІоагІгІа уйла тІаахийтар мишар чІоагІбарен ядерни тІема кхерам ца хилийтарен дешашта. Цу дешай хьалхьехара шин паччахьалкхен воашеш цхьатари а. Шина а вайна хахала белхе дар Центральни Америкен Карибски форда бассейнан США-е леладу империалистически гІулакхаш, шоай долаш цу регионерча халкъашта кхьбола на гІертар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела Н. А. Тихонова белгалдаьккхар Шаьшна тІаьхьа лаьтташа Гренадана кхерам ца хилийтаран теханани политика. Советски Союз [illegible] хилар.

[illegible]

НЕОКОЛОНИАЛИСТСКИ КОНЦЕПЦЕИ ЕСАР

Лондоне хьакхайкадьд Фолклендски (Мальвински) гІайренашта гонахьара 200 милльн «тІема зона» дІаяккхар. Цу цхьан хенна торе правительства дІадийхад, аргентински кеманш самолеташ 150 милал юкхехьа архипелага гаргга ца ухийтилга, Гучахьа кхерам тІатуссаш дар Лондоно хьакхайкадьр. Парламенте лься запроса премьер - министра М. Тэтчера йоалонца деннача жопа тІа йоах: Къулбехьен Атлантика моллагІча районе «ше лорабара данза дарг мел доаца гІулакхаш де бокъо я» английски бІун.

США-е гІо а деш, Фолклендашта блокада а отталь, цул тІехьагІа штурм а яь, официальни Лондоно хьахьекхад, гІайреш тІа неоколониалистски порядкаш лоаттаяь ца Іеш, къоэсам тІа дола цу тайпара дешаш тІема гІожача низаца къестаде а ше дага хилар. 2500 сагах латта гарнизон, дукха самолеташ лелаю Лондоно гІайреш тІа. Цар бердашта юхе гІолла дІа юха ухаш лел «Инвинсибль» яха авианосец я юкъе долаш долча тІема кемай йоакха группировка.

Архипелаге хийца хьалъеш латт НАТО-и США-и стратегически планашка лоархІаме моттиг хьожаьь йола йоккха тІема база. Вашингтонски стратегаш шоай ма хулла оарцагІбаьннаб цу регионе империализма хьаштаьшта ха дергдолеи Латински Америкерча къамий-кортамукъалеи боламашца лоаттабеча къовсаме форпост хургйолеи НАТО хьисапера къулбехьенатлантически блок хьаяр дукъа. Из дика кхета лу Къулбехьен Атлантика шоай караерзае гІертаи США-си Англеи леладу гІулакхаш мегаргдоацаш лоархІача дукхача мехкий правительствашка.

М. Тэтчера правительства эггара тІехьагІа чакхдаьхьа гІулакхаш архипелага яь колониальни тІема оккупаци чІоагІъе гІертилга лоархІаш йола заявлени йеза теха правьа хаьаи. Аргентина кхача мехкашцарча гІулакхий министерства. Заявлене тІа белгалдоаьх, аргентински юрисдикацена чуйоагІача форда районашка оттаьь е «колонически доашь» а, е цхьаккха а кхы тайпа территориальни ограничени я Аргентина «дІатІаІоаацаш ца хилар». Шоай мехка позици хьа е йоалийташ. Аргентина кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Х. Р. Агирре Ланаре белгалдаьккхар, юкъе [illegible]

[illegible]

КЪУЛБА МАЛХБОАЛЕН АЗИРЧА МАШАРА ГІОАЬА КАРАШ ДУХЬАЛА КАРАШ

[illegible]

Къулба - Малхбоален Азе хиннача шин событе. Деш дола къамаьл Кампучера шоай мехка цІайолха вьетнамски бІун подразделенеш Пномпене лежарашха нанъияхара хьакъехьен СРВ кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Нгуен Ко Тхать АСЕАН-а членаш долча мехкашка вахара хьанъехьен да. Кампуче - лежарашха долча халкъа йоакъостал дара интернациональни декхар кхоачашдеш кампучийски территоре тІа хинна вьетнамски бІун цхьа дакъа цигара хьалаккха йиш хиннай ший кхерамале чІоагІъеча, арахьарчен чурчен моастагІаша лелаеча тийшача балхашца къовсам лоаттабеча Кампуче толамаш доахаш хилар бахьан долаш. Нгуен Ко Тхата Къулба - Малхбоален Азе мехкашка вахаро тешал ду, Вьетнама, Лаоса, Кампуче кхыча мехкашцарча гІулакхий министрий дукха ха йоацаш хиннача совещане кийчъль цу мехкий керда конструктивни инициативаш цига чІоагІгІа хьашт долаш хилара.

Индокитая къаь мехко кхетаду, Азе Къулба - Малхбоалехьа кхоххам лоаттабер, тешам боабер, моастагІал юкъедехкар арахьара извэш, эггара хьалха Пекини Вашингтони хилар. Къовсам тІа йола проблемаш къоастаяр дукъа АСЕАН-а мехкаца конструктивни къамаьл де кийча я Вьетнами, Лаоси, Кампучи, хІаьта цунна хетадаь да, белгала аьлча, Нгуен Ко Тхать вахар кампучийско - таиландски доазон тІара хьал лертІадаккха, дукха дакъа лоацараш а болаш Къулба Малхбоален Азех йола дунеи халкъашта юкъера конференци гулъе гІертар а.

Вежарашха долча мехкий кердача машара инициативаш корзагІьяьккхаи Индокитая мехкаши АСЕАН-а шоайла дукхьала даха, кхоххамеи дошкии кхьарч ца бойта цу районе шоай позицеш юхадоттаеш шерьен гІерташ йола Пекини Вашингтони Китайски американски кулгалхой догдоахаш ба йохабдма бисача кампучийски халкъа палачех — ЦРУ-е Іалашъеш йола Малхбузеиа тІехьарча Сон Санна реакционни группа а хІана дІатІаккхииттача полпотовцех латта «коалици» [illegible] [illegible] Пекине чІоагІа [illegible] масала, ше шинх «Кампуче президент» ваь вола Сианук, Китайски кулгалхошна дола дохар Таиланда территоре тІара Кампуче дІаиу а хехкаш тІом беш болча полпотовцаш [illegible] [illegible] Вашингтоно а Пекино а шоаш тІаьхьахиттабу Таиланда Индокитая мехкашцара цун гІулакхаш тоа ца дайта гІертаст.

Къулба - Малхбоален Азе [illegible]

[illegible]

О. КИТЕСНИКОВ.
В. ПОЧКОВ.
А. ДЫМОВ.
(ТАСС).

КАЛЕЙДОСКОП

СИНЕМАТЕКА ЮХАОТТАЯР

Массехк бутт хьалха Мексика синематеке цІи аьннай. Цига яьгар Іалаьмате ЙІаьхий кипоархив, библиотека, дукха документаш.

Из хатар хиначул тІехьагІа къамав комитет вІашагІъеллар мехка синематека юхаоттаяра. Цуниа керте эттар кинодокументалист Боско Арочи. «Дунеи кинолентелий оагІонгахьара сел чІоагІа дийна отклик хург ма йий аьнна дага дацар тхона, — яхаш дувц по. — Советски Союзо делар советски кипоискусства дошо фонда чу даха шовзткъе диъ кинолента. Комитета адресагІа даьхкар Ф. Феллине, И. Бергмана, М. Антониони киноленташ. Ший коллекцеоара дукха материалаш еннай мексикански режиссера А. Рипштейна. Хетаргахьа, дага доацар хургда ший тайпара синематика 80 процент юхаоттаергдьа».

(АПН).

ХИ БУХ ДАХАЧА КЕМАЙ ГАНЗАШ

Хи бух даха кемаш хьалдаха аьнна яхе шера лаьрхІа программа оттаьй индийски специалисташа. Кхоачашде лерхІача балхий мах — 2,5 миллион доллар. Цхьабакъда, лерхІаьод дІадахар дукха тІех пхамет таоттадергда, хІана аьлча хи бух дахача кемай трюмашка ганзаш кІезига яц.

Гоарча океанографе къамаи институтерча толхамхоша хьакхайкадьтох. индийски форда йистерча дукхача портаашта гонахьа даццаш 30 метрга кхаччаца кІоаргача дала хи бух даха бІаь совгІа кемаш. Цанна юкъе да, масала, 1648 шера мишо форд дохадаьккхача хала хи бух даха шийтта португальски барруевш. Цу кемаш тІа дошон [illegible] мовхьаш да аьнна хетаь да.

(АПН).

«ВОЛШЕБНИ КУБИКА» РАЬЗА БАРАШ

31 июле Нови-Сад яхача [illegible] гІаьд дІайолаеннай [illegible] хьалхара гулачахара «волшебни кубика» йола чемпионат. Венгерски архитектори преподавателя волча Э. Рубика [illegible] из логически доьлар [illegible] дІа [illegible] Дукха тайп-тайпарча мехкашка миллионаш [illegible] Рубика [illegible]

[illegible]

(АПН)

БОЛХЛОЙ КЛАССА ПХЬОАЛЕ

№ 12 йола ГПТУ

ТХА УЧИЛИЩЕ ДЕША ДУВЛА

Города юкъе, Партизански улица тІерча № 19 йолча цІеношка я республика профтехобразоване система йоккха гІа йолча училищех цаІ йола — ГПТУ-12. Цо кийчъю кхачан промышленноста эша квалифицированни болхлой кадраш.

Укхала Іомае йиш л дика а мехка халкъа боахама эшаш йола а профессеш. Уж ба пекараш, кондитераш, шурийн консервни производства аппаратчикаш, марший изделей тІахьожамхойи формовщикаш, чІаьврий изделей кулинараш, квалифицированни карамельщикаш кондитерски фабрикашта бола варщикаш. Уж еррига профессеш лиэш а лоархІаме а я вай халкъа боахама. Кхаьстта совбоал цар лоархІам хІанзарча этапе советски халкъ Коммунистически парте кулгал а деш КПСС XXVI съезда решенеш. Кхачан программа кхоачашъеш доаллача хана.

Хоаш ма дий, кхашка хьалкхедаьча ялатах хьаль маьхк из эшарашка дІакхоачийтараш шоай кулгашца дика етта, хоза хьаж йола маьхк хьаеш бола пекараш болга. Иштта хоаш да, маьхк доллача хІаман корта, вай мехка руакъа, лаьттан беркат хилар. Дика маьхк етта хар — йоккха искусство. К. Темирязева шуй хана аьнад: «Дика еттача маьхка чІегияг сага хьаькъала карагІдаьнна Іалаьмате доккха хІама да».

Вай маьхкий группай базови предприятеш я Грознера маьхк ю заводаш. Царех цаІ я дийнахьен буеп 192 тонн маьхк ю № 5 йола маьхка завод. Квалифицированни болхлочун къахьегам инженерно-технически балдахочун къахьегама гарга бодаш йола лакха механизированни предприятн я из. Бокъонца лаьрхІача завода операторащ ба уж. Амма из чоалхане технологии механизации карверзаяра пекараш хила безараш тха училища луш йола знанеш Іомае еза. Оаха шер-шера лу мехка бод кийчбе хоаш бола 200 совгІа пекарь. Тха училища яьккхараш болх беш ба Грозне маьхк еча заводашка меттел, республика доазонел араха а. Ше болх бе йола елча дева ях заар квалифицированни болхло веннав училища мехка. ДІадахача шера дена нерттерча даькъе юкъера дешар хьеха йолаеннай училище, вешта аьлча, хьайбу цо 8 класс яьккхараш, хІаьта цар деш кхаь шера. Дешаш из ха яьккхача юкъера образовани яьккхарах дела аттестати шоаш кержача профессех йола специальности кхоач царга. Училище дешаш яьнкха ха производственни балхь стажаца дІалоархІ. Училище дешаш волча хІаранена 30 сом стипенди лу, тІех дика дешачоа 25 процент тІатох стипендена. ЦІе дипломаш а доахаш дешаш училище яьккхарий йиш я экзамен а йоацаш юкъерча лаьрхІача дешара заведене дІахо деша баха, хІаьта вуае болдаш хуле, дошо майдиг а йоаккхаш юкъара образовательни школа яьккхарий йола бокъо а я.

Кердача 1982/83 дешара шера училища дІаниберьга пекарий, кондитерий, карамельщикий, шурий производства аппаратчикий юкъерча группашка. Цул совгІа училище кийчбу 10 класса база тІа а. Пекара, карамельщика, консервни производства тІехьожамхочун, чІаьврий изделей кулинара профессеш Іомае лоараш цхьан шера дешаргда, кондитераш хила лоараш шин шера.

Училище кхоачам болдаш я квалифицированни опытни инженерно-педагогически кадраш. Итт шу совгІа ха и преподавателаша В. Г. Кузнецова, Н. А. Присяжнюка, В. Н. Кривоносова, Л. Я. Петрушина, кхыбараша училище болх бу. Педагогически говзал лакха хиларо йиш хулийт цу педагогни кхачан промышленноста болхлой хила безача ила хьехарен кхетам баларех проблема толаме кхоачаш.

Училище я хилешва аргйоацача гойтара [illegible] Іалашъяь дешара кабинеташи лабораторни. Производственни дешар хьеха специальностага хьежжа маьхк еча заводашки, кондитерски фабрикс, шурийн консервни заводашка, дукха комбинате производственни дешар хьехача мастераш кулгал а деш. Училище болх беш ба производственни дешар хьеха лакха квалификации йола мастераш [illegible]. Царна юкъе ба производственни дешар хьеха мастераш Н. Е. Симоненко, Н. В. Василенко, Д. А. Гоал, Р. И. Мусина, В. Т. Переверзева, И. М. Разумец, Н. А. Лаптева, Т. А. [illegible] кхыбараш. Преподавателашеи производственни дешар хьехача мастераши вай [illegible] технологически [illegible] [illegible].

Дешарай [illegible] [illegible] тха училище дешар [illegible] [illegible] [illegible].

Н. ИСМАИЛОВА,
№ 12 йолча ГПТУ директор.

ераш латтача программированни хьехара методо Дешархошта кІоарга знанеш ялара, болх бе Іомабара, навыкаш ялара, вай болхлой класса дика смена хургйолаш царна кхетам балара хьехара дукхача дукх-дукхача формаеш методеш пайда ийбу тха педагогически коллективо.

Ши-шегІа хинна хІама дац, тха училище яьккхарех дуккханешта лакха правительственни совгІаташ тІийнна хилар, уж моттигерча Советий депутатацалла хержаш хилар. ХІаьта тха училище яьккха хІана Вологодски маьхк еча комбината бод хьоккхабор йола Исаева Галина РСФСР Лакхехьарча Совета депутат я. 80 процент лоац тха дешархошта юкъе отметка «4» е «5» йолаш дийша бувлараша, лакхара болхлочун разряд тІийнираш 15—20 процент ба.

Оаха доккхал ду тхоай училище яьккхача хІана маьхк еча комбинате болх беш волча III-ча степена Къахьегама Сийлен ордена кавалерах А. Н. Давыдовайх, Л. П. Климовайх, горсовета депутатах Нунаева Сацигех, толаме техникумаща институташи йисте а яьха хІана училище производственни дешар хьеха мастераш болча Н. М. Разумецах, С. А. Шилинайх, Н. А. Лаптевайх, Е. С. Москалевайх, кхычарех.

Училищера вахар сакъердаме хулга Іалашду политико-кхетам цаларен культурно-массови балха боарами лакха хиларо. Тхацига болх беш я: художественни самодеятельноста 5 кружок, предметни кружок — 7, спортивни секци — 6, клуб по интересам — 3, университет — 3.

Шер-шера йоах училища совгІата моттигаш художественни самодеятельноста хьажарашка, спортивни яхьашка, республика профтехобразоване, училищашта юкъерча социалистически яхье. ХІара шера дешархой кулгашца ях 300 совгІа экспонат хул училища чурча техническа творчества выставке.

Укх дешара шера хилар училище вІашагІкхетараш. Сийлахь-боккхача Даймехка тІема ветеранашца К. Н. Абаловайца, П. П. Поповца, Б. Е. Бородулинца, В. М. Матвеевца, кхычарца. Иштта вІашагІкхетараш хилар тха Нохч-ГІалгІайчен поэташцеи иэдархошцеи: Ахматова Раисаца, Чахкиев СаІидаца, кхычарца. Базови предприятей хьалха латтараш А. Н. Давыдова, Л. П. Климова, З. Д. Соломатина, С. В. Нунаева, Волкова, кхыбараш каст-каста боагІа тхацига хьоашалгІа.

Лектореш, сайренаш чакхъяхара айхха контанташ оттаьй юстице, ЧИГУ, «Знание» яхача общества районни организацеца, № 8 поликлиника, филармоне, театрий, кинотеатрий квалифицированни балхахошца. Традици а хинна дІаэттар «Моаршал да хьога, училище», «Болхлой класса резерва юкъевахийтар», «15 республика, 15 йиша», «Са Нохч-ГІалгІайче», «Грозне гІорбаьнна кхалнах», «Тха иза ленински доттагІалах латт», «Ниъ дика хилба шун, училище йистенккхараш», «СалоІача ден» клубе гІо ду дешархошта шоай салоІам ниса вІашІехьбаккха, вІашагІа а беталуш кино, театрашка, цирке аха а чубаьхнача цига шоашта дайнарех къамаьлаш де а.

Училище коллективо материал а гулъяьй оформлени а яи Ленински комната, училище музейна, «СССР 60 шу», «200 шера Россеца цхьана», «Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шу», «Нохч-ГІалгІайчен комсомол», «Нохч-ГІалгІайчен культура дегІаахар», «Грозне улицаш» яхача темаех йолча стендашта.

Переписка лелаю оаха союзни республикий ПТУ-ца. Экскурсени а ухаш Ереван, Сочи, Адлер, Ленинград, Орджоникидзе, Нальчик, Вологда, Череповец, Новгород, Геленджик, Кисловодск яхача городий тІемеи къахьегамеи сийлен гІулакхашца юкъаенача моттигашка хинлаб дешархой. Шер-шера йоаа 3—4 дешархо училища чотах туристически путевкаш доказол деаьа. Укх шера кхо йоІ я тха Венгре яхийта ниййчъяь.

Эшаш моттиг нийсъелча материальни гІо а ду оаха. ХІара шера 10 сая йола тха мах боацаш санаторешка. Ахкан вамагІа 60 дешархочо садоІ Сарийн Юрта юкъе хозача моттиге уллача «Хьуна кеузьи» ялача лагере.

ХІара дешархо училища [illegible] [illegible] [illegible].

Тхан училище деша хьек бола [illegible] дешар рекъа маІарар. Оаха хурьйн царех хІараниена, цо хержа професси, шийнулгаша Даьй[illegible] пайдане хила йиш хургйолаш.

БІаьха ниъкъ ба училища дешархошта шоай даго къоабалъеш йола балха говзал карверзаьлга тешал деш дола дипломаш хьэзцоча денга кхаччалца хьабенар. Цу пхьнъо тІа хинний гІоалл, тІатеІІа дешар, къахьегама практико, кхыдараш.

Дика традици я хинна дІаэттарех да дийша бовлараш болхлой мугІарашта юкъехьош чакхйоахе линейкаш. Дукха дІайха дешаш дех указза, дукха барнлаш оал дешархоша хьинар ца юкъедеш лоевшта балха говзал Іомаьча хьехархошта.

СУРТА ТІА: Укх шера № 12 йола профтехучилище чакхъяьккхараш кийча ба болхлой мугІарашка дІаовтта.

НАХА ЭШАШ БОЛА БОЛХ

Школа чакхъяьккхачул тІехьагІа хІара дІамитача саган йоІан хьалхашна отт мичахьа гІоргва деша е балха яха хаттар. Шин шина аз школа чакхъяьккхача, сона хьалхашка а эттар из хаттар. Аз лаьрхІар кхачан промышленноста болх харжа. Сох специалист яьр № 12 йола профтехучилище яр. Училище деша оттаи аз хержар пекарий болх. ЦІе диплом доаккхаш училище чакх а яьнкха, со деша эттар кхачан промышленноста ЕргигоІоадин заочни институте, аз хержар «Кондитерски, макаронни, маьхІоттарен производства технологи» яха специальность. ХІана цу училище болх беш я со производственни дешара мастер йолаш, сота я карамель еча квалифицированни болхлой группа. Карамель чІоагІа еза бераша меттел боккхийчарна а. Тхоай мя хулла иаьха беламтІаІоргболаш, хозен дикен карамель е Іомабу аз сай дешархой.

Иштта, фабрико арахецаш йола «Шоколадера боалаш», «Шоколадни боалг», «Юбилейни» яха ассорти мехиа кхыча фабрикаша арахецарел дикагІа еце, воІа яц.

Училище чакхъяьккхачул тІехьагІа дукхьал Грознерча кондитерски фабрике болх бь ца Іеш. Нальчике, Вологде, РСФСР кхыча горолашка дІабахе болх беш хул тха выпускникаш. Царех дуккхагІбараш производства новатораш а хьалхле лелаеш а ба. Иштта Грознерча фабрика болхлошта юкъе хьалхле лелаеш я Шептунаева Алла — коммунист, фабрика комсомольски организаце секретарь, карамельни бригадай бригадираш коммунист Саламатина Зинаиден Денисева Татьянел, Рогач Татьяна — технолог, Демина Антонина — лабораторе заведующи.

С. ШИЛОВА,
производственни дешара мастер.

Сий дола гІулакх

Аз укхаза болх беча юкъа № 12 йолча профтехучилище маьхк йоттача производства лаьрхІа дукха специалисташ кийчбаьб. ХІара шера къахьегама ветеранашта уллув а цар моттигашка а дІнувт училища выпускникаш.

Училище дешача хана я производствени практике и чоалхане технологически процессаш кира я еррайий производстве толаме къахьег цар. Масала, царех да коачи дрожжи кийчбар, маьхха бод кийчбар, маьхк яттар, бод хьонхабеш йола агрегаташ йовзар, кхы дукхадараш.

Дукха ба тха училища чакхъяьхараш юкъе дукхача хана деш хьинаре къахьегаш, производстве хьалхле лелаеш хьабоагІа болхлой. 25 шу да тха выпускница Павлик Лидия Грознески хлебокомбинате болх беш йоли. Балха тІа дика толамаш дахарах цунна еннай Къахьегама ЦІена Байракха орден, С. В. Панаевас № 4 йолча хлебозаводе болх бу кхойтталагІа шу да, цун а дика сий даьд, из хоржай горсовета депутаталла, А. Н. Давыдовайна, Л. П. Климовайна еннай «Къахьегама сийлен III степена» орден, уж цІераш кхы а дукха яха йиш яр.

Училище яьккхачул тІехьагІа техникуме дІахо дийша а дийнаш хІана производственни дешара мастераш болаш нагирхой кхебеш ба Н. М. Разумец, В. М. Семко, Т. А. Жукова, О. В. Волик, кхыбараш.

21 шу да аз маьхк йоттача промышленносте болх бу. Шерагара-шерага дог ца ан кхарал совгІа, сона сай болх дукхагІа беза, хеталу цул лоархІамех професси йоацаш санна. Фу шу хул цох нагахьа цунна юкъе хола хьаж хьасттлуш маьхк ца хилча? ХІаьта из дика хьае кхуашбоагІараш Іомабар тха декхар да.

Дукха халонаш я нийслу тха балха, бакъда, Грозне хьалъьй № 5 йола керда хлебозавод, цига кулгнара беш болх бац, еррига процессаш механизированни я.

Чакхдаьннаэ дешара шу. Школай дукхача выпускникаша уйла ю: деша мича гІоргда, малегІа професси хоржаргья?

Хьамсара мехкарий, аз дег тІара ях шуга, маьхк хьаю говзанчаш хила, хІаьта наха маьхк лоаттаярал чІоагІагІа сийле йолаш гІулакх дац шоана.

Н. ВАСИЛЕНКО,
производственни дешара мастер.

Чам болча даарий бокъонца бола говзанчаш болаш дийша боал № 12 йолча училище деша эйтта мехкарий. Цар кулгаша хьаю хоза торташ, пирогаш, кхыдола чам бола шу хоздергдола мерза даараш. Цунна дика тешал деш я шоана сурта тІа гуш йола училище чакхъяьккхараша Л. Карандашовас, М. Петраковас кийчъаь «Юбилейни альбом» яха экспонат.

ХІаьта мехкараша дакъа лоац училище а цул араха а хулача технически кхоллама выставкашка, дуккхаза белгалдаьхад лакхарча говзалла цар кийчдаь даараш.

ЛАХКА ГОВЗАЛ ЙОЛА БОЛХЛОЙ КИЙЧБУ

Комсомольски организаце училище беча балхо тха дешархой Іомабу шоай лоІаме баха, дика деша, болх бе.

Ленински зачет — из я кагирхошта коммунистически кхетам лучадаькъе лоархІамегІйола форма. «КПСС XXVI съезда решенеш — вахаре» яхача ленински зачето гІо ду хІара дешархочун дика дешарах бола бехктокхам лакхбе.

Цахаддаш кІоаргагІа а чІоагІагІа а знанеш хилийтара тІехьа лоаттабу къовсам — из ба тха комсомольски организаце беча балха кертера лостам.

Комсомола комитета чуйоагІа группашкарча знаней штабаш беча балха кулгалдеш йола дешара-производственни сектор. Группашкарча вахара-бытовой комиссешца цхьана комсомола комитето чакхйоах дешархой бахача кварти-рашка гІолла еш йола рейдаш, дола цар къахьегама а салаІара а хьалаш.

Бокка лоархІам болаш я тха «Комсомольски прожектора» штаб, деши хьа ца ухараш, шиаш йовзараш бегбохкаш йола, цирна аль хетийташ йола молнеш, дешархой занятеиька миста ух хьожаш группашка еш йола рейдаш. МоллагІа, дешара гІрхьовсаш е дисциплина телхаш моттиг нийселой, кхъдола училище вахарна дувзаденна дола доикха а вІашагІа а хІама комсомола организаце хьаьш долаш да.

ХІара дийнахьа училище хулаш йолча линейкашна группай командираша дуац чакхдаьннача дийнахьа яьхача оценкаех лаьца, урокаш тІа а практиках а нийсденнача дисциплина телхаеш хинначох. Дикадар а во дар а дІакхайкаду дешархошка, кердача дийнахьа де дезачох рекомендацеш а указанеш а лу. Кабинеташка я хІара группа дешара тІакхер довзийташ йола экранаш, цар ерригача училища дІадовзийт хІара дешархочун карагІдаьнар.

Знанешта тІаккхуаш хиларо, профессиональни говзал хиларо, из кхы тІа дІегІанхуларо, производстве хьинаре къахьегаро, хьахьокх хургболча болхлоца «XI пятилеткана — хьинарера къахьегам, знанеш, къоначар инициатива а кхоллам а» яхача комсомольций а кагирхой а патриотически болама юкъехьош дола дакъа.

№ 12 йолча ГПТУ комсомольски организаце нотало яьккхар комсомола XIX съезда никъадолхаш «ХІара дешархочоа — дика знанеш, профессиональни говзал, идейни тешам» яхача девизах вай республике хиннача хьинарерча гІулакхий эстафете. Тхьаь цхьоаллагІа оалаш йолча группа дакъа лаьцад «Группа — коммунистически къахьегами бригада резерв» яха цІи пинтарох нуржача яхье. Иштта лахарча боарама чакхдаьннай училище Ленински урокаш, къахьегама цІейн, тІема а къахьегама а ветеранашцара вІашагІкхетараш, общественно - политически чтенеш, машара а солидарноста а митингаш.

Белгалбаккха безам ба са, «Тха Ленински комсомол» яхача кружока беш бола болх а. Чакхдаьннача дешара шера комсомола член хиннав 150 дешархочох, оаха тхоай хур ду комсомоле дІаоттар дукхьал йилургйоаца событи хилийта ца Іеш, хІаране духовни вахара дакъа хилийта гІерташ, вай мехкарча комсомола сакъердамеча, дукха оагІонаш йолча вахара ма хулла дикагІа юкъеоза гІерташ. Цахаддаш хьехархой коллективо, партийни а комсомольски а организацеш беча балхо шин дер ют: дешара тІаккхер гойтам лакхи ба, дика чакхлоакх болхлой кадраш производстве чІоагІдар.

Иштта са ала безам ба, тха училищана республика Лакхехьарча Совета Сийлен грамота енна хилар, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота енна хилар, ВЛКСМ обкома и ССО областной штаба а наьара кара тела ЦІе байрах, социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах профтехобразоване Управление вахара кара тела ЦІе байрах вина хилар.

Хьамсара мехкарий, кагирхой, дукха тхо долча деша, шуга хьехам да сакъердаме комсомола вахар.

М. ТОРШХОЕВА,
комсомола комитета секретарь.

ЛАЬТТА ЭГГАРА ХЬАМСАРАГІА ЙОЛА ПРОФЕССИ

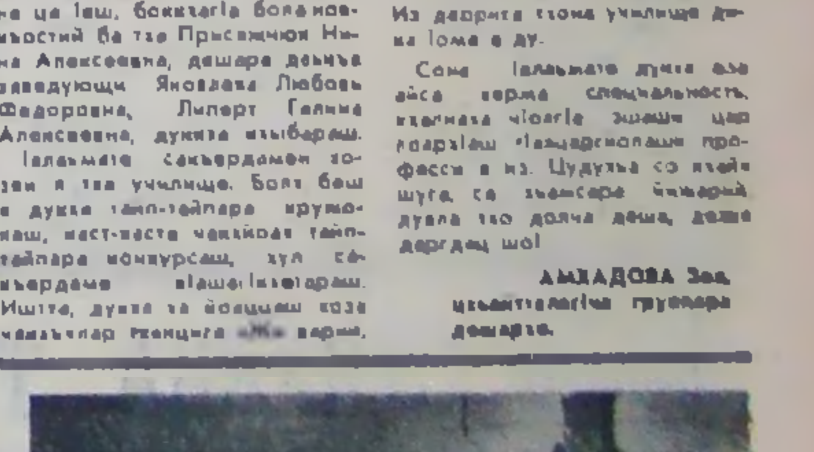
Школа чакхъяьккхачул тІехьагІа са деша мичахьа гІоргьа воаш чІар со. ЦІаькха кхилар № 12 йолча профтехучилище деша отта безам. Из сона дагадоэийтар газета тІа хиннача объявлене. Шу дайннад аз указза деша. Цу гІуллакх аз доккхал а ду. Іалаьмата дика я тха хьехархой коллектива, дезаш а лоархІаш а хьоза а хьех тхона цар, мел эшачун йоакхо а ю. Училище кхача а яьнкха со балха кхача д, сона цІаккха бицлургбац сай хьехархой. Хьехархой хинна ца Іеш, боккхагІа бола ноаъмостий ба тхо Присяжнюк Нина Алексеевна, дешара дакъа заведующи Яковлева Любовь Федоровна, Липерт Галина Алексеевна, дукха кхыбараш.

Іалаьмата сакъердамен зоэам я тха училище. Болх беш а дукха тайп-тайпара кружокаш, каст-каста чакхйоах тайп-тайпара конкурсаш, хул сакъердаме вІашагІкхетараш. Иштта, дукха за йолаш хоза чакхъюлар конкурс «Жа варш, мехкарий!» яха конкурс. Хинад республика поэташцара вІашагІкхетар. Мукъа ха а сакъердаме дІаяьо оаха кино, цирке, театрашка, концерташка ух, чакхйоах тайп-тайпара спортивни [illegible].

Со Іомалуш я бод хьоахабе а маьхк етта а. Дика специальность я из, хІана аьлча, маьхк — из вахар, дукха да. ХІаьта тха массане дехар да наха озагІйолаш, царна чам буогболаш, тІехьагІа цар тхона беркал аргдела тоаеж дикаа из маьхк хьае а етта а. Из деррига тхона училище дика Іома а ду.

Сона Іалаьмате дукха еза айса хержа специальность, кхетийта чІоагІа эшаш цар лоархІам «Iаьддарсипаш профессии» а из. Цудухьа со кхайк шуга, са хьамсара ший дукха тхо долча деша, деша дергдац шо!

АМХАДОВА Зоя,
цхьайттІалагІча группера дешархо.

Училища спортзал.

СУРТА ТІА: [illegible]

[illegible]

● КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъергья!

СОВЕТСКИ ЮРТА ХИННА СОЦИАЛЬНИ ХУВЦАМАШ

Лаьттанна тӀера частни доал дӀадаккхар, паччахьал-кхено мах боацаш пайда эца цу тӀа къахьегарашка из дӀадалар, юрта боахама кол-лективизаци яра цун техни-чески база дегӀайоалаяри, культурни революци чакхъ-яккхари — уж дерригa керт-тера хӀамаш да советски юр-та лоархӀаме социальни хув-цамаш дайтар.

Юрта бахача наьха вахаре къаьстта доккхий хувцамаш хиннад 1965 шерал тӀехьагӀа, КПСС ЦК мартовски Плену-ме аграрни политика керда лостамаш белгалдаьчеи юрт йоккхий ассигнованеш, цу даькъе социальни гӀулакхаш-та а ийс аьнначеи хана. Цу гӀулакхашка 1965—1980 ше-рашка дӀаяхийтар 60 милли-ард сом сомгӀа капиталовло-женеш — Советски пачча-хьалкхен дерригa истори хьа-ийцача яьча еррига расхо-дий диъ даькъах кхо даькъа сомгӀа я уж.

Юрта социальни эргало-наш яра керда этап хьевел 1990 шерага кхачалца йол-ча СССР Кхачав программо.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕКХАРАШИ СОЦИАЛЬНИ СТИМУЛАШИ

Кхачан программо кертте-ра дерхӀар — баха нах прак-тически дерригача керттерча кхачан продукташна Ӏалаш-бар Ӏилмо кхоачам болаш лаьрхӀача потреблене нор-машка кхоачадеш лакхде. ХӀаьта из декхар кхоачашда-ра стимулировани еча лоар-хӀамегӀарча гӀулакхех цаӀ — юрта йоккхий социальни эр-галонаш яр.

Цу тайпара дош оттадир социалистически общество хила ма доаггӀара дола гӀу-лакх да. Бухсоцача кхаь-чача уж, кхашкен фермаш-кен къахьегараш, ма бий промышленносто телача тех-никах. Ӏилмахошкара цаг хьайиеча рекомендацеех пай-да эца, йоккхий капитальни вложенеш юрта боахаме дӀа-яхийта езараш. Юрт социаль-ни эргалеккхара тӀадерзадаь-ча гӀулакташцара мехка кха-чав проблема къоастаяра из органически бувзам белгал-баьккхар КПСС ЦК Гене-ральни секретара Л. И. Бреж-нева КПСС ЦК майски (1982 шера) Пленуме ше къамаьл деш: «Дувца эшаш дац, юрта чуӀе цӀенош, куль-турно - бытовой, наькъий гӀишсаш хьинаре гӀех дика-гӀех вай хьал ме ду ахархой къахьегам овсарегӀа хургхи-лар. Цудухьа 80-ча шерашка цу гӀулакхашка дӀадахийта лерхӀ духха сомгӀа - эшашагӀа доашаш 160 миллиард сом. Къьметтал вай масшта-башка а йоккха цифр я из. Из йоккха цифр хинна Ӏац. Из — городаи юртаи юкъера социальни башхалонаш дӀа-яхара тӀаерзаяь йоккха по-литика».

ВӀаши ийсдел оаш хьал-хагӀа дӀадахача пхийтта шера юрта социальни гӀулакхашка дӀадахийта 60 миллиард со-ми вӀарарча итт шера дӀада-хийта лаьрхӀа 160 миллиард соми! Цифрай порядок а кхы тайпа я, социальни хувца-мий порядок а кхы тайпа я.

ОБРАЗОВАНЕГА ХЬЕЖЖА

ЛоархӀамегӀарча пробле-мех цаӀ я юртарча къахьега-[illegible] сийн квалификаци лакхъ-яиза ярт иа хилар. Дукхача хана города керттера балха кулгаш лоаттадаьр советски юрт яр. Хьалха юрташка нах сов дукха Ӏайна хинна хилар теркалдича, миграце из про-цесс — хила ма доаггӀара хулаш хинна хӀама. Лоацца аьлча, тахан а тӀехьа шат-къоло да вай мехка къахье-гама ресурсашцара хьал СийлахЬ боккхача Даймехка тӀемо дав дуламаш гаьна да-ларах Цудухьа промышлен-ность а кхы а доккхагӀча даь-къе гӀулакхаш ду сфера а кийча я юрташкара балха нах хьачуоза. Цхьабакъда, цхьа хоалам болаш да долла хӀама. Миграце хьаштдоацар тӀанхоачадир. Сов дукха дӀа-оаар юртара кагирхой. Бел-галдача даькъе цунна гӀо до-ра СССР-е хьалхагӀа деия промышленностера къахье-гам юртарча къахьегамал ди-катӀа лоархӀаш хинна хилар. Бешта, балха майнга, хьа-лашка диллача а сов йок-кхий яр царна юкъера баш-халонаш. Къона нах, школа цар миччахьа йисте яьккха-яле а (городе е юрта) къа-хьегама вахар чу бол юкъер-ча образованел кӀелигагӀа дийша болаш, цудухьа, кхе-тадеш ма дарра, уж гӀеуза промышленни предприятеш-карчеи хьалдеча гӀирсашнар-чеи квалифицировании бал-хо.

Иштта хувцалуш хьабеиаб юртара образоване боарам. ХьалхагӀа статистикаша бел-галдоахар деиен яздеи хоош бола нах дукхагӀа хилар. 1926 шерале ужжаморгаш ахаш сомгӀа хилар юрташка. 1939 шера — 84 процент. Цхьабакъда цу 1939 ше-ра болх беча эзар са-гах 242 саг лакхерен юкъера специальнии образовании йо-лаш вар. хӀаьта юрташка 63 мага вацар. 1981 шерара уж хьоккхамаш цар мете дӀаот-тадича, 880 а 736 а саг вар.

ХӀанз мехка дукхагӀа йол-ча регионашка дика йоаца юртара кагирхой дӀаахара тенденци дӀаяьккхарг лархӀа мегаргйолаш я. Юртара нах городе дӀаахара процесс керт-терча даькъе гӀаьххьача боа-рам тӀа сецай. Цхьабакъда, проблема хӀаьта а юсаш я. ХӀаьта СССР Кхачан про-грамма я из йизза а чакхъ-яллалца а къоастае езар.

Ӏилма - технически прогрес-со, юрта боахама интенсифи-каци ярои цун материально-технически база дегӀайоала-ярои массе меттера дӀаяккха еза городаи юртаи юкъерча лоархӀамегӀарча вӀашдухь-лене цаӀ — юртбоахамеп промышленнии къахьегама хьисапа юкъера башхало. Из процесс йодаш я, хӀаьта а снхье еза из. Нагахьа санна, масала, общественни аграрни секторе 60-ча шерашка мех-ка 50 гаргга специальность хиннаяле, хӀанз 160 сомгӀа я. Колхозашкеи совхозашкея тӀехь - тӀехьа дукхагӀа гӀу-лакх хила дезаш хул техни-каца, машинашца, автома-ташцеи приборашцеи, элект-ронни оборудованега кхаӀ-[illegible] ярашца. Долче, дукха-гӀа хул-кх хӀанзарча тай-парча индустриальни ларда тӀа леласча юртбоахама про-изводствай болхлошкара дӀа-дехараш а.

КПСС ЦК цу майски Пле-нуме тӀайийцача сонамаш тӀа оттадаьд мехка цхьайолча районашкарча лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенешка юрта боахама специалисташ дукхагӀа кийт-белга. Могадаьд юрташкара кагий нах боахамий чотагӀа (специалист юха тӀава декха-рийла волча) студенташта стипенди дукхагӀа а луш наст-наста деша хьожийта. Дешара заведенеш йистехьа рашта болх дӀабоалабаьча хьалхарча кхаь шера мах боацаш дика кийчъяь квар-тираш яла еза колхозашкеи совхозашкеи. Боахам дӀабола-бара хӀанз царна тергья цхьа луш ях бетта оилазаш.

Дукхха лаьтташ тел горо-дера юрта кулгалдеча балха баха лайнача специалистат-та а. Царча, масала, хьалха-гӀа хинна бетта юкъера алапи дус, нагахьа санна нерда-ла балха тӀа из лохагӀа ху-ле, дӀанхаьчачул тӀехьагӀа ачалца дукха пособеш а кхыяраш а лу.

КУЦ ХУВЦАШ Я ЮРТ

Юхтера а, цхьаькха а я цхьа моллагӀа тайпара йоа-ца. Ӏалаьмате дукха ахчаи ресурсашн дӀаахийтарца, бал-хий йоккхийча объемашца юкъаенна проблема. Из — нах Ӏадама гарга хилари юр-тарча вахарца дӀаӀамари коммунальни, паргӀатоний хӀанзарчун тайпарча боарам-ца, дегӀаенача культурно-бытовой гӀулакхаш дара сфе-ра цхьана тардеш йола го-рода хьисапера посёлкаш а яь юрташ эргахар. Цу тай-парча эргалоний программа дӀайоланнай 1965 шерал тӀехьагӀа мехка тайп-тайпар-ча республикашка.

Укх тӀехьарча итт шера мехка карта тӀара дӀаьнпай юрташкара нах баха дукха кагий дукхаш. Цхьабакъда, хьахинчай чулера цӀеной, ад-министративни производ-ственни зонаш шо-шоаш а йо-лаш, культурно - торгови центр, гӀулакхаш деча сфера учреждениш, берий беш-мийн йелейн комплексаш, школаш спортивни гӀирсаш а долаш йола йоккхий посел-каш. Цу юкъа паччахьалкхен, колхозий чотах а лаьттач кредита чотах паха по-шоаш-та а юрташка хьалдаьд ер-рига а лаьрхӀача 300 мил-лион квадратни метр гаргга чуӀе моттиг йола цӀенош. Онда цифр я, цхьабакъда, мехка масштабашта из аӀа-мига я.

«Юрташка бахача наьха вахара чуӀеча моттигий, ком-мунально - бытовойн соци-ально - культурнии хьалаш дӀахо тоадара чакхдаха деза-[illegible] хьакъехьаь КПСС ЦК-еи СССР Министе-рий Советои дукха ха йоаг-наш тӀайийцача сонамо декха-гийла ву юрташ эргалдала-та массе метте сехде. Хьалда аддаденеш белгалъьяй чуӀе цӀе-ноши культурно - бытовой гӀирсаши хьалдара, наькъаш, йовхалеи газовни сеташ, тип [illegible] хьаша. Юрта лаьр-хӀа гӀишлон организацей мощносташ дукхагӀа хулий-тилга а города домостро-тельни комбинаташ цу балха юкъеоалилга а оттадаьд. Юкъе-ра лаьрхӀача городской ком-бинатий мощностий 15 про-центо кхоачашдергда колхо-зийи совхозийи заказаш.

1990 шерага кхачалца йола программа чоалхане, къахьегаме, дукха рузкъа дӀадахийта дезаш я. ХӀаьта а, из хийцца кхоачашъюлург-йолаши ресурсашка хьежжа оттаьн я. Из кхоачашъяр советски юрта социальни проблемаш къоастаяра даь-къе лоархӀаме гӀа баккхар хургда.

Юрий КАНИН,
АПН экономически обо-зреватель.

КОСТОЕВА Мевлатхан.

ИШТТА ХИЛА

Наьна дог хоаш вахалахь
ТӀаккха хала хургдац.
теша,
Наьна дагарлар санна,
Наьха дагарлар деша.
Укх лаьтта йоаккхача хана
Даь дагара волаш ваха.
Даь дагара хуле, хьона
Лоншаш доахаргда наха
Ӏа панна бохам боликхе,
Хьа дог да шийла кхера.
Даь дега вас ма елахь.
Даь дега вас хилар кхера.
Ӏа лархӀарга хьежжа хьай
наиа,
Ӏа лархӀарга хьежжа
хьай да.
Хьалхийча тӀехьено
иштта
Хье лоархӀаргволга ха.
ЗӀамига волаш дена
наиа,
ЗӀамига волаш дена даьна
Товр делахь,
тӀаккха ираз
Хургва хьо массе хана.
Шоай са мо дукхвелаш
Кхеваьчарна ма белахь
бала,
Хьох даим саг хилва
лъхад пар.
Саг волаш дӀачакхвала,
Ма хила, тийшача
балхаца,
Харцонца Ӏа барт ма бе,
Хьай вахар, къонах,
дикалца,
Нийсхонца Ӏа дувзаде.
Ираз дац нисарча
рузкъанца,
Ираз да—наха хьо везар,
Тешалахь, аллха из да
Вай дашта-нохчашта
дезар.

Партизански доттагӀасн гув

Псковски областа къулба-малхбоаленгахьа уллача Се-беж яхача города гаьна йоац-цаш, кхаь республика — Россе, Белоруссе, Латве — доазонаш вӀашагӀкхеттача метте я хьуна юкъера му-къача лаьттан кӀаьд. ХӀара шера эзараш нах боагӀа укхаза.

Дукха шераш хьалхагӀа дена хьайоагӀа оа традици. Из хьайоласнай дицлург-доацача цу дийнахьа, хьалха хиннача партизаший кулгаша цу кӀаьда тӀа ДоттагӀала Гув — фашистски гӀаьра-хоашта духьала цхьана лат-таш хиннача халкъа чӀир ле-харий: эрсий, белорусий, ла-тыший къонахчалеи турпала-леи памятник — бича дена.

Дохаргдоацача доттагӀала символ санна ягӀа гув тӀа нажа гя, цу дезача, цӀий тӀаӀаьнача лаьттара хӀара денна низ хьал а увзаш. Маьлха кхо эӀы санна гув тӀара дӀайода къоахка, бере-за, хьеха гаьний кхо аллея. ХьалхарчогӀа вахача — Рос-се кхоачарга, шоллагӀчогӀа вахача — Белоруссе, кхоа-лагӀчогӀа вахача — Латве. ХӀаьта мигӀахьа вода а — массанахьа а я партизанаша шоай са ца кходеш лоралЬ Даьхе.

СУРТА ТӀА: ДоттагӀала Гув. ТӀема встеранаш вӀа-шагӀкхетташ.

А. ОВЧИННИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Къулбаседа - ХӀирий паччахьалкхен музыкальни театр — вайцига хьоашалгӀа

«ЦЫГАНИЙ БЕЗАМ»

«Цыганий безам» яхаш я вайцига Къулбаседа - ХӀирий паччахьалкхен музыкальни театро ена венгерски компо-зитора Легар Ференца опе-ретта.

Чоалхане бац цун чулоа-цам. Бакъда, Ӏалаьмате му-къам хоза болаш, вайнаха ма аллара, халха вала безам бе-це а, когаш шоаш халхаре бугаш сихеи хозеи, дика ин-струментовна яь яэъль из музыка. Дика вӀаштӀехьдаьн-над композитора цу шиӣ опе-ретта юкъе тайп-тайпарча къамий — венгрий, румы-ний, славяний, цыганий му-къам юкъебоалабеш оперетта еррига музыка хозье. тоае. Спектакла дирижера Къулба-седа-ХӀирий АССР заслужен-ни деятела Панасян Павел Францевича дика йоаш Ле-гара музыка, дика дова ду еррига оркестра.

Хоза дӀайолалу хьалхарча даькъа музыка. Ахна, хоза сайре. ХьалхагӀа вӀаьхий хинна, хӀаьта хӀана къавенна а къевеина а барон Драготин (артист Датиев Султан) кийч-луш ва шиӣ йоӀ Зорика (Къулбаседа-ХӀирий АССР заслуженни артистка Галуева Аза) хӀана Ӏалаьмате вӀаь-хий волча Ионелага (Къулба-седа-ХӀирий АССР заслу-женни артист Мукагов Пе-тарга) дӀаяла. Драготина лерхӀ из зоахалол хуле, ше юха а вӀаьхий хургволга, хӀаьта вӀаьхий вола Ионель гӀерт Зорика а йоалаль ба-рон хила. Цудухьа уж сцена тӀа болча, цар оамалаш, цар лерхӀар кӀоарга довиш музы-на: цкъаза ек из цар тийша болх бекабеш, цкъаза ел ца-рех ца яшаш, цкъаза царна хетар вӀаштӀехьдаргда-хьох яхаш кхерамс аккордаш къюелелх. Из дерригa дувза-денна да Зорикаца къьвар везандаь. ЙоӀа веза цыган Шандор (РСФСР заслу-женни артист Кулаев Ел-ман). Веза хоза хиларца, къона хиларца, вицзача сага дика оамалаш йолаш хилар-ца. Уж шинъ сцена тӀа даьл-ча, цар безама гимн хилс чӀоагӀа ек музыка. Бакъда, цар безама духьала барам юкъебаьлча гӀайгӀонс «елх аккордаш». Фу леладу Ӏа, хьанга маьре яха гӀерт хьо, йоах Зорикага дас Драготи-на. Шандор цыган ва, цо Ӏе-хаяьй хьо. Йига а йига хьа ираз доадергда цо, хьона тӀа сесаг тӀайоала-ергья, из кхаба гӀерташ сагӀа дехаш леласаргья хьа. Из тӀаэцац йоӀо. Безамах бизза ба цун кер. Цхьан нинягара дӀа мел нийкхар шийх веле а, шек яц из. Цхьана хӀа-мах шиӣ безам хувцаргбо-лаш яц Зорика. Иштта, мас-санела Шандораца шиӣ бола безам Зорика дӀа а бовзийта, Ионелин Драготинон зоаха-лол де лийрхӀар вӀаштӀехьа па доалаш чакхдоал хьалха-ра дакъа.

ШоллагӀа дакъа дӀадола-луш, еррига сцена хьалъюз хозача музыка. Иняйна ка-ра корта а билла аггӀаше тхьовс Зорика. ГӀанахь из маьре йода Шандорага. Цу гӀапахьа дукхагӀча даькъе бакъ хул дас унхангa яьхар. Бакъда, цига гучадоал Шан-дора а ер езилга, из йоацаш из вахаргволаш воацилга. Укх сцене вайна гу цыганий «доагаш» дола халхараш, хоз цар «кхехкаш» дола ил-леш. Укхаза а къоначар бе-зама юкъегӀерт вожаш. Цар-га дика оал къаьпача цыгана Михала (Бельгенко Павел). Шо ахчах эца а бохна а гӀерт безам оал цо, хӀаьта оаха дегаща шод бий ле-лабу из безам. Мел дола хӀа-ма эцаш, дохкаш лел шо, доги уйлаш цӀена йола нах дац, тийшача балхах йиэла я шуи оамалаш гӀулакхаши. Къьна цыган дика кхет цар леладечох, цар вахара-лелара наькъах. Судахочуи приговор санна дек зале уж дешаш.

КхоалагӀа дакъа дӀадола-лу тхьайса яьгӀача Зорика со-майналаш. Шандораца яда вӀашагӀдол Зорика. Цу гӀу-лакхах дегабуам а бий Ио-нелои Драготинои кӀийле ю, Шандор лаца дага болаш. Бийсанна вена Шандор лоац цар. Из нийрчаваккха а чу-волла а дага бя зуламхой. ХӀа аьнна Шандор дӀавига сраш кийчлуча хана городе-ра кавхат доагӀа, шс леш къаьначa бароно беррига шиӣ боахам а тӀехьале а шиӣ вонкхагӀа волча воӀа Шандо-ра хьожаю, аьнна. Иштта гу-чадоал Шандор барон волга а, вӀаьхий волга а цул сомгӀа — Ионель а из а — цхьан даьна бāь хилар. Иштта гу-чадоал Зорика а Драготина-на цыганкас яь хилар. Дов Ионела а Драготина а даьха дос. Цхьаккха хӀама доацаш бус уж, хӀаьта Зорикаи Шандори марри сесаги хила кийчлу. Укхаза гӀозъяле ска йолалу безамцея эрите-лий дегаш хьалдузаши йола хоза музыка. Я укх оперетте цхьаькха а безама «Треу-гольник» а: къаьна мар вола къона Илонаи (Кулаева Ири-на) Ионели Драготини. Къаь-на Драготин Илона езаш ва, хӀаьта Илонана Ионель вез. Шиӣ тайпара безаме йоашх театро из тема а. Къаьстта дика хьахьокх шиӣ Илона сурт-сибат артистка Кулаева Иринас. Бокиъал дар аьлча, спектаклера аггара дикагӀа хьаккелла сурт-сибат да ала мегаргдолаш дика йоашх актрисо шиӣ турпалхочун оа-малаш. Артистна дика кхе-таю оперетта жанр. Цу жан-ре чакхйоах цо еррига шиӣ музыкальни номераш. Дика лехай мезансценаш режис-сера-балетмейстра РСФСР заслуженни артистка Г. Ша-ховскаяс, безаме да Къулба-седа-ХӀирий АССР халкъа артистки Э. Дзуцаче оттадаь халхараш а. Дика кийчъ-яьй сценически майда сцено-графа РСФСР заслуженни художника Н. Арлычева.

Б. АБАДИЕВ.

ӀИЛМЕИ ТЕХНИКЕИ

СТИХЕНА ТӀАХЬОЖАМ ОТТАБАР

Шер шера ялх эзарнега кхоачаш «лаьттан кӀалхара дуӀа» дӀаяду вай мехка ай-гара сейсмическегӀа йола ок-на лоархӀача Таджикистане. Укхаза кӀезига хилац 12-балльни шкалех кхьнегара нах баллега кхоачаш мохк агаш моттигаш. Нааа хӀанз а лишенкадаи 1949 шера лаьттан кӀалхара хьалтехача чиитон цо чукоарйобьеча лоа-мии даькъой Хаит яхаш кин-на йохка йоаца юрт хӀа-[illegible]

ХӀанз укх сахьате цхьан-[illegible] саг вац малагӀча дийна [illegible] мохк агарба а цунна на-[illegible] малагӀа кийча е еза а теш [illegible] йош волаш. Сейс-мически [illegible] оперативни [illegible] ира тӀа [illegible] балхаш дош цунна [illegible] центраш а дунен тӀа. Цунна [illegible] цу а йолха рай-она [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] дош тел Ӏилмахоша.

Цу шаьна а [illegible] да балхаш [illegible] Тад-жикистана Ӏилмий Академе сейсмостойки гӀишлон мате-риалийи сейсмологеи Инсти-тута.

КАРТА ТӀА ГУШ Я МОХК АГАРЙОЛА МОТТИГАШ

Лаьттан кӀалхара дуӀа гаргӀа хилара тешал деш йо-ла симптомаш дукха я: лаьт-тан чей чура химически со-стави термальни хин уровени гучайелар, лаьттан тӀехен цхьайола участкаш юкъал-лар е лоаьллар, магнитни аномалеш гучаювлар. Уж симптомаш ве а аййна, 1979 шера май бетта къаьстта термин тӀаьхийта бьдаи тад-жикски сейсмологаш Таджи-кистана къулбаседарча даь-къа тӀарча Султанабаде рай-оне лаьтта гобиташ догӀа-кара. Ийль бетта йоаллар укхаза 4 нега а 7 балланц кхоачаш низ болча лаьттан кӀалхарча чиний сери. Цар [illegible] кхьакара [illegible] 10 ди хьал-[illegible] Ӏилийтар цу [illegible] кийча а [illegible] Лаьттан кӀалхарча чиний оперативни прогноза система оттаеш мара бац хӀанз а тад-жикски Ӏилмахой. Амма кар-та тӀа хаьдла гуш я йаьхха-ча хьатӀайоагӀача хана мохк аги безаш йола моттигаш. Укхаза хьаьсихай «лаьттан кӀалхарча дуӀаита» кипъе йо-ла еза юкь, цар максималь-ни низ.

Сейсмически кхерам бол-ча воне моллагӀа гӀирсаш хьалдеш хилча ларде луща дезаш дола официальни до-кумент да карта. ГӀишлон-хошта еча рекомендацеи тӀа сейсмологаша терхаьхо цу е вокх микрорайона грунта свойстваш, лаьттан кӀал нел-[illegible] чиний частотни характеристикаш тел.

Института лабораторей оборудовани [illegible] хулийт мохк агара низ оаш бола кийса [illegible] е а ала-ний моделаш тахха а. Укха-за, масала, тохнамаш дац Нахна кхача водача хи тӀа хьалйьйча Нурекски ГЭС-е [illegible] нон тӀа агара лакхагӀа 300 метр йоача плотина фраг-ментаниш [illegible] дӀада-ча уж цӀенош [illegible] бустама а йолаш). Цо ла еза йис баллага кхоач цу районера максимальни чиниш. ХӀанз укх сахьате Вахша тӀа хьа-льеча Рогунски ГЭС Нурек-сичул 35 метр лакхагӀа хи-ла еза плотина хьалтӀара кийчо еча дакъа лоаца а институт.

Института тохнамий поли-тоне лелхамаш а деш сейсми-чески даьиъе уж мел чӀоа-гӀа хургда хьожаш тохнаш да тайп-тайпарча лардаш тӀа хьалдеи дола цӀенош. Цу балхах хьахиннар да Душан-бе а республика дукхача кхьача городашка а хьалдеш латта кийсела вӀаштӀара дав цӀенош. ХӀанз Таджикистана столице хьаллаттад 13 эташ йола цӀенош, оттаеш латт 16 эташ йола цӀенош проект.

«ЛАЬТТАН КӀАЛХАРЧА ДУӀАБ - ПРОГНОЗА ЦЕНТР»

— Тхона хӀанз гуш я хьа-гӀалсатбуа 15 [illegible] республи-кина территори тӀа [illegible] ха еш еррига сейсмически «[illegible] моттигаш» — йоах сейсмологен сейсмостойки гӀишлош яреи Института ди-ректора, Таджикистана Ӏил-мий Академе член-коррепон-дента Негматуллаев Сабита. — Тха институга база тӀа хьаяьй Юкъерча Азе рес-публикашиа Казахстанеи тер-риторе тӀа мохк агара прог-ноза регионально центр. ВӀашагӀкхийттад дукха хӀа-ма тӀара цу долаш еррига а лаьттан кӀал чиниш етташ йолча шеррача регионa сейс-мологий низаш.

Тхона дукхахьа гучадийи-над мохк ага беза ха юхе гӀортара симптомаца вӀаши лаьпонаш дола шиъ-кхоъ республика чулоацаш хилар. Лувча хана моллагӀа гӀалат далийтача а сурт тахк, хӀаь-та прогноза нийсаза дув-лийта а йоацаш Ӏаткъа а Ӏаткъ. ХӀанз тха йиш я ер-ригача регионера сейсмиче-ски «хьоттам» да, [illegible] [illegible] хӀанзадет-та, хӀаьта компьютерий гӀон-на царна оперативно обра-ботка е.

Прогнозировани центраш [illegible] а [illegible] [illegible] балха кӀайле. Хьалхате [illegible] систематизаци еррига хӀама тара йола метто-гаш [illegible] [illegible] а ха-[illegible] терраши. ХӀанз цхьалпи лат цифровой кода-гӀа информаци телача аппа-ратураца Ӏалашъяьча сейс-мически магнитни станцей сеть. Цу тайпара йола све-денеш машиний меттала иха езаш хилац, уж духьал дӀачулу электронно - вычи-слительни устройства чу.

Тха центре дегӀаухаш йо-ла сейсмически служба цхьан хана СССР еррига террито-ри чулоацаргйолча мохк ага-ра прогнозаш еча цаӀ йолча система пронйрад я, — аь-лар шиӣ къамаьл чакхдоал-лаш Негматуллаев Сабита.

— Тхона гӀулакхаш леладу вай мехкарча Ӏилма-техника центрий Ӏилмахоша, доаца декхарча коллегаша. Мохк агара деча вонаша духьала латта Ӏомадалар вай пхаие-та дукхача мотенгашкарча кхолласаш болча наха чӀоа-гӀа хилаш хӀама да. Шер ше-ра 300 эзар моттиг ма хулий лаьттан [illegible] тӀа мохк аьге, хӀаьта [illegible] 100 сом-гӀа [illegible] [illegible] ду.

Юрий [illegible],
АПН корреспондент.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаь».
8.45 — «Халкъа инструментный ансамбль». Ударни инструменташ.
9.30 — Документальни фильм.
10.00 — «Эзоп». Телевизионни художественни фильм.
11.45 — «Кердаздараш».
14.30 — «Кердаздараш».
14.50 — Документальни фильмай программа.
15.30 — А. Н. Островский. «Бертийн маш».
16.25 — Мехка махкашка. Казахстане елат чуйна аййто ирах.
16.40 — Фортепьяно зӀалиеи Дунен халкъашта юкъарча конкурса лауреата В. Постникавас.
17.30 — «Эрсий къамаьл».
18.00 — Экономика алом болаш хила еза. «Бригадаш вӀашагӀйоккар — творчески гӀулакх да».
18.30 — «Сагьердане потташ».
18.45 — «Тахан дунен юкъе».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Минск) — «Динамо» (Тбилиси).
21.00 — «Хаь».
21.35 — «Из яхача меттиге нина цӀайа». Музыкальни программа (Франци).
22.25 — «Тахан дунен юкъе».
22.40 — Телевизионни документальни фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — ӀуӀранара гимнастика.
8.15 — «Хара духьа деша...». Телевизионни документальни фильм.
8.45 — «Просто Саша» [illegible] телевизионни художественни фильм.
9.55 — Мультипликационни фильмаш.
10.30 — Французски мотт.
10.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмай программа.
11.30 — Д. Кабалевский. С. Маршака таржам даь Шекспира 10 сонет. ДӀаоал УССР заслуженни артиста А. Бойко.
11.55 — Фильм — берашта. «Хьуна бурчолгаш».
12.55 — «Летува» яхача Литовски ССР милаи халхарий халкъа ансамбла концерт.
13.45 — «Хоаши доаш хила». Дешархошта лаьрхӀа йола Ӏилмакара программа.
14.30 — «Халкъа кхоллам». Телевизионни обозрени.
15.05 — «Саг. Лаьтта. Дуне».
16.30 — «Кердаздараш».
17.20 — «Дукха еза хьо сона, Россе». Документальни фильм.
18.10 — «Хьуна ресурсех хайла яла» (нохчий меттала).
18.30 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀола».
18.40 — Ӏилмаи - популярни фильм.
19.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
19.15 — Киножурнал.
19.25 — «Шопена вӀашагӀкхетадаргдоь». Концерт.
20.00 — «Бийса даьхкала хийла шуи, бераш».
20.15 — Эрсий халкъа иллеи концерт.
20.30 — «ДоттагӀала». Телевизионни журнал.
21.00 — «Хаь».
21.35 — «Цхьанкха хӀамала яйдане йолаш». Телевизионни художественни фильма премьера.

4 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаь».
8.45 — Мультипликационни фильмаш.
9.15 — «Киноневаьлара клуб».
10.15 — «Кабардинка» яхача Кабардино - Балкарски АССР халкъа Паччахьалкхен ансамбла концерт.
11.00 — Документальни фильм.
11.30 — «Кердаздараш».
14.30 — «Кердаздараш».
14.50 — Документальни фильмай программа.
15.35 — Фильм — берашта. «Къьпнача мастера паслеть». 1-ра серн.
16.40 — «Мичча шо, журнала-наша».
17.25 — Л.-В. Бетховен. Ше ромаис.
17.45 — «Катирной адресаш».
18.45 — «Тахан дунен юкъе».
19.00 — ДӀаоал Е. Сагопова. Свердловскера передача.
19.15 — «Поэзи». Сталинграде баьча тӀема 40 шу дизарца.
19.45 — «Бердаш». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 1-ра сери.
21.00 — «Хаь».
21.35 — «Боккхийчарна йола тонтрольно». Передача 3-гӀа.
22.15 — «Тахан дунен юкъе».
22.30 — С. Рахманинов. «Симфонически халхараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — ӀуӀранара гимнастика.
8.20 — Ӏилмаи-популярни фильмай программа.
8.15 — «Цхьаькха хӀамаш вайдане йолаш». Телевизионни художественни фильм.
10.15 — Немецки мотт.
10.45 — «Шопен, дай-ноннай».
11.15 — Фильм — берашта. «ПлеагӀа четверть».
12.40 — Е. Гороховский концерт. Ленинградера передача.
13.30 — «Сагьердане стартораш».
14.15 — «Социалистически халкъа боахам».
15.00 — Музейни выставкий халхаши гӀолла. «Ярославски керальераш».
15.35 — ДӀаоаль Гнесинтӏар цӀе-ракӀа Паччахьалкхен музыкальни педагогически института камерни оркестро.
15.50 — «Кердаздараш».
17.15 — Документальни фильм.
17.35 — «Пионерски лагерга [illegible]».
18.05 — «Планета а дохаргдоаца доттагӀаш» (нохчий меттала).
18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀола».
18.35 — «Хьа чаекхи кзнес». Ӏилмаи - популярни фильм.
18.45 — СССР 60 шу дизара наькъайлаш. «Вежарий литературий хьалде».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Торпедо» (Москва) — «Спартак». Перерыве (19.45) — «Бийса даьхкала хийла шуи, бераш».
20.45 — «Велоспортах йола СССР чемпионат».
21.00 — «Хаь».
21.35 — «Москов-хала марра [illegible]». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

3 АВГУСТ

6.40 — «Юртара ӀуӀранаш» (эрсий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газети обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
8.25 — «Автоинспектора йоттаденьа» (гӀалгӀай меттала).
8.35 — Музыка (гӀалгӀай меттала).
8.45 — «Согаба хьа». [illegible] концертни залашара передача (нохчий меттала).
11.15 — «Хога илда». Кахьатий обзор (гӀалгӀай меттала).
11.30 — «Къона заманхоя» иха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Къахьегама хӀ сага». [illegible] (нохчий меттала).
16.16 — «ХӀара советски сага керттера декхара». Беседа ([illegible] меттала).
16.35 — «Юртбоахамо хьалха [illegible]». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.16 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хоамаш.

4 АВГУСТ

6.45 — Урус-Мартановски районе фермашта гӀолла [illegible] (нохчий меттала).
6.55 — Передачий программа (эрсий меттала).
6.35 — Передачий программа (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
[illegible] — «Ленинан [illegible]» газети обзор.
[illegible] — Меттигерча [illegible] [illegible] (нохчий меттала).
11.15 — Организаторски идеологически болха цхьоаста (гӀалгӀай меттала).
11.30 — Концерт (эрсий меттала).
15.15 — Симфонически музыка (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Партийни организаций [illegible] кертера хоршамаш (эрсий меттала).
16.16 — «Хьона. Даьда. [illegible]» (нохчий меттала).
16.35 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хоамаш

Тахан республике гӀолла Грозни хувцалуш мархаш а болаш, йоачаш а йоацаш. малхбоалехьара секунда 0—5 метр сиха мух а болаш. Фагара температура республике гӀолла 23 — 28, Грозне 26 — 28 градус йовхал а болаш ха хила тарлу.

Кхоана гоамай юкъ [illegible] кхоалонаш [illegible] гӀай дегӀа а долаш, сиха а [illegible] [illegible] малхбоалехьара секунда 2 — 7 метр сиха мух а хьекхаш. фагара температура бийсашка 11 — 16, дийнахьа 13 — 24 градус йовхал а долаш ха хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-43-57; редактора заместителя — 2-85-07; ответственни секретаря — 9-24-00; [illegible] — 9-24-04; промышленносте транспорта — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-03; культура — 9-24-05; письмай — 9-24-07; корректорска — [illegible].
НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-43-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 9-24-00; партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-03; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — [illegible].
Газет арадаха шинареи, ереи шоатти денашка.
«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.
Заказ № [illegible]